

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi nuorisolain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIAALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi nuorisolakia. Esityksessä muutettaisiin valtakunnallisen nuorisoalan järjestön, valtakunnallisen nuorisoalan osaamiskeskuksen sekä nuorisokeskuksen valtionapukelpoisuuden hyväksymistä koskevia säännöksiä tarkentamalla valtionapukelpoisuuden hyväksymisen edellytyksiä. Esityksessä selkeytettäisiin myös valtakunnallisen nuorisoalan järjestön, valtakunnallisen nuorisoalan osaamiskeskuksen sekä nuorisokeskuksen valtionavustuksen määrätymisen perusteita. Tavoitteena on lisätä valtionapukelpoisuuden hyväksymiseen ja valtionavustusten myöntämiseen liittyvän menettelyn sujuvuutta ja läpinäkyvyyttä.

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi nuorisolakiin uudet säännökset Harrastamisen Suomen mallin mukaisesta nuorten harrastustoiminnasta sekä sen toteuttamiseen tarkoitettun valtionavustuksen myöntämisestä. Laissa säädettäisiin Harrastamisen Suomen mallin mukaisen nuorten harrastustoiminnan tarkoituksesta sekä kunnan tehtävistä sen järjestäessä kyseistä harrastustoimintaa. Laissa säädettäisiin tarkemmin myös niistä edellytyksistä, jotka otetaan huomioon harrastustoimintaan myönnettävän valtionavustuksen määrää harkittaessa. Tavoitteena on vakiinnuttaa Harrastamisen Suomen mallin mukainen nuorten harrastustoiminta pysyväksi toimintamalliksi kunnissa, ja tätä kautta edistää perusopetukseen osallistuvien nuorten mahdollisuutta mielisään ja maksuttomaan harrastukseen.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Asian tausta	3
1.2 Valmistelu	4
2 Nykytila ja sen arviointi.....	4
2.1 Valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuus	4
2.2 Valtionavustuksen myöntäminen valtakunnalliselle nuorisoalan järjestölle.....	6
2.3 Valtionavustuksen myöntäminen valtakunnalliselle nuorisoalan osaamiskeskukselle	7
2.4 Valtionavustuksen myöntäminen nuorisokeskukselle	8
2.5 Harrastamisen Suomen malli	10
3 Tavoitteet.....	12
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	13
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	13
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	15
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	20
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	20
5.2 Ulkomainen lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	21
6 Lausuntopalaute.....	22
7 Säännöskohtaiset perustelut	25
8 Lakia alemman asteinen sääntely	32
9 Voimaantulo	34
10 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	35
LAKIEHDOTUS	38
Laki nuorisolain muuttamisesta	38
LIITE	42
RINNAKKAISTEKSTI.....	42
Laki nuorisolain muuttamisesta	42

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Asian tausta

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman kulttuuri, nuoriso ja liikunta-asioita koskevana yhtenä tavoitteena on nuorten osallisuuden kasvaminen. Tavoitteen saavuttamisen keinona hallitusohjelman mukaan valmistellaan tarpeelliset esitykset nuorisolain tarkistamiseksi tavoitteena erityisesti avustusprosessien sujuvoittaminen.

Nykyinen nuorisolaki (1285/2016) tuli voimaan 1.1.2017. Lain soveltamisesta on kertynyt kokemuksia viiden vuoden ajalta. Nuorisolaki on osoittautunut kokonaisuutena katsoen selkeäksi ja käytännössä toimivaksi, lukuun ottamatta eräitä yhteisöjen valtionapukelpoisuutta ja avustusprosessia koskevia säännöksiä, joita olisi tarpeen tarkistaa.

Nuorisolaissa ja nuorisotyöstä ja -politiikasta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (211/2017) määritellään edellytykset, joilla valtakunnallinen nuorisoalan järjestö voi tulla hyväksytyksi valtionapukelpoiseksi järjestöksi, ja miten yhteisö voidaan hyväksyä valtionapukelpoiseksi valtakunnalliseksi nuorisoalan osaamiskeskukseksi tai nuorisokeskukseksi. Nuorisolaissa ja nuorisotyöstä ja -politiikasta annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään lisäksi niistä arvioinnin perusteista, joiden mukaisesti valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen, valtakunnallisten nuorisoalan osaamiskeskusten ja nuorisokeskusten valtionavustukset myönnetään. Sekä valtionapukelpoisuudet että avustukset ovat harkinnanvaraisia ja ne perustuvat opetus- ja kulttuuriministeriön päätökseen.

Hallitusohjelmassa mainitut tarkistamistarpeet liittyvät nuorisolain ja sen nojalla annetun valtioneuvoston asetuksen säännöksiin, jotka koskevat valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen, valtakunnallisten nuorisoalan osaamiskeskusten ja nuorisokeskusten valtionapukelpoiseksi hyväksymistä, vuosiavustusprosessia sekä avustuskäytäntöjen sujuvuutta ja läpinäkyvyyttä.

Hallitusohjelmaan on kirjattu lasten ja nuorten hyvinvointia koskevan tavoitteen toteuttamisen yhtenä keinona, että jokaiselle lapselle ja nuorelle taataan aito mahdollisuus mieluisaan harrastukseen koulupäivän yhteydessä. Hallitusohjelman mukaan luodaan Islannin mallista suomalainen toteutus, vahvistetaan koulujen aamu- ja iltapäivätoimintaa ja sen laatua, kerhotoimintaa sekä yhteistyötä kuntien ja kolmannen sektorin toimijoiden välillä, sekä käynnistetään valmistelu, jonka tavoitteena on edistää maksuttomia harrastusmahdollisuuksia koulupäivän yhteydessä.

Harrastamisen Suomen mallin suunnittelua varten tiede- ja kulttuuriministeri Hanna Kosonen asetti syksyllä 2019 valmistelutyöryhmän, jonka tehtävänä oli tuottaa asiaan liittyvää tietopohjaa sekä valmistella esitys mallista, joka mahdollistaa hallitusohjelman mukaisen kirjauksen mieluisasta harrastuksesta koulupäivän yhteydessä. Valmistelutyöryhmässä olivat edustettuina opetus- ja kulttuuriministeriön lisäksi Suomen Kuntaliitto ry, Suomen Olympiakomitea ry, Suomen Vanhempainliitto, Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry, Förbundet Hem och Scola i Finland rf, Itsenäisyyden juhlavuoden lastensäätiö sr, Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry sekä Nuorisotutkimusseura. Työryhmä jätti esityksensä tiede- ja kulttuuriministerille kesäkuussa 2020. Harrastamisen Suomen mallissa päätavoitteena on lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisääminen. Tarkoituksena on mahdollistaa jokaiselle lapselle ja nuorelle mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän yhteydessä. Työryhmän esityksen mukaan ensimmäisen vaiheen kohderyhmänä on perusopetuksen vuosiluokkien

1.—9. sekä lisäopetuksen oppilaat. Tavoitteena on juurruttaa Harrastamisen Suomen malli pysyväksi toimintatavaksi kunnissa. Esityksen mukaan pidemmällä aikavälillä harkittavaksi tulee lainsäädäntöpohjan luominen ja valtiosuusjärjestelmän selvittäminen. Esityksen mukaan mallin toteutus aloitetaan vuosittaisella valtionavustushaulla.

Tiede- ja kulttuuriministeri Annika Saarikon johdolla lapsi- ja nuorisopoliittinen ministerityöryhmä päätti aloittaa Harrastamisen Suomen mallin seuraavan vaiheen valmistelun helmikuussa 2021. Valmistelu alkoi työryhmätyöllä, jonka tehtävänä oli ehdottaa keinoja, joilla turvataan mallin pysyvyys sekä arvioida mallin laajentamismahdollisuuksia. Työryhmän työskentelyaika oli 1.4.2021—31.12.2021, ja työryhmässä olivat edustettuina samat tahot, kuin mallin ensimmäistä vaihetta työstäneessä valmistelutyöryhmässä. Työryhmä esitti marraskuussa 2021, että Harrastamisen Suomen mallin pysyvyyden turvaamiseksi mallista tulisi säätää nuorisolaissa.

1.2 Valmistelu

Esitys on valmisteltu opetus- ja kulttuuriministeriössä. Osana nuorisolain ja sen nojalla annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamista koskevaa valmistelua opetus- ja kulttuuriministeriö järjesti syyskuussa 2020 kaksi informaatio- ja keskustelutilaisuutta, joihin kutsuttiin valtakunnalliset nuorisoalan järjestöt sekä valtion nuorisoneuvoston ja arviointi- ja avustustoimikunnan jäsenet keskustelemaan ja kertomaan näkemyksiään tarpeellisista muutoksista. Valtion nuorisoneuvostolle ja arviointi- ja avustustoimikunnalle tarkoitettu tilaisuus järjestettiin 3.9.2020 ja valtakunnallisille nuorisoalan järjestöille tarkoitettu tilaisuus 10.9.2020. Lisäksi nuorisokeskusten edustajille järjestettiin keskustelutilaisuus nuorisokeskuksia koskevien nuorisolain säännösten muutostarpeista 15.6.2021.

Esitysluonnos oli lausuntokierroksella ajalla 24.2.—7.4.2022. Lausuntopyyntö esitysluonnoksesta lähetettiin valtakunnallisille nuorisoalan järjestöille, nuorisokeskuksille, kunnille, Suomen Kuntaliitolle, aluehallintovirastoille, sosiaali- ja terveysministeriölle, valtiovarainministeriölle, oikeusministeriölle, Opetushallitukselle, valtion nuorisoneuvostolle sekä arviointi- ja avustustoimikunnalle. Myös muilla tahoilla oli mahdollisuus antaa esitysluonnoksesta lausuntonsa.

Esitys on ollut käsiteltävänä kuntatalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa 8.6.2022.

Hallituksen esityksen valmistelua koskevat asiakirjat löytyvät opetus- ja kulttuuriministeriön internetsivulta: <https://okm.fi/hanke?tunnus=OKM039:00/2020>.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuus

Nuorisolain 3 §:n 6 kohdan mukaan valtakunnallisella nuorisoalan järjestöllä tarkoitetaan valtakunnallisten nuorisojärjestöjen lisäksi nuorisotyötä tekevää, nuorisotoimintaa tai nuorisotyön palveluja järjestävää rekisteröityä yhdistystä tai säätiötä, joka toteuttaa nuorisolain tavoitteita ja lähtökohtia ja jonka toiminta-alue on valtakunnallisesti kattava.

Valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuudesta säädetään nuorisolain 17 §:ssä. Pykälän mukaan valtakunnallisen nuorisoalan järjestön toimintaan tarkoitettun valtionavustuksen saamisen edellytyksenä on, että opetus- ja kulttuuriministeriö hyväksyy järjestön valtionapukelpoiseksi. Valtionapukelpoiseksi voidaan hyväksyä sellainen nuorisoalan järjestö, joka toteuttaa nuorisolain 2 §:ssä säädettyjä tavoitteita ja lähtökohtia. Valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuutta harkittaessa otetaan huomioon järjestön toiminnan valtakunnallisuus, laatu, laajuus ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus ja se, miten järjestö edistää

nuorten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja osallisuutta. Valtionapukelpoiseksi ei kuitenkaan hyväksytä sellaista järjestöä, jonka pääasiallisena tehtävänä on edistää yhden koulutus-, opinto- tai vastaavan alan opiskelua. Pääasiallisesti ammatillista järjestäytymistä edistävää järjestöä ei myöskään hyväksytä valtionapukelpoiseksi. Valtionapukelpoiseksi ei myöskään hyväksytä sellaista järjestöä, jonka avustamisesta säädetään erikseen tai jolle myönnettävää valtionavustusta varten on erillinen määräraha valtion talousarviossa.

Tarkempia säännöksiä järjestöjen valtionapukelpoisuuden hyväksymisen edellytyksistä ja hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella. Nuorisotyöstä ja -politiikasta annetun valtioneuvoston asetuksen 5 §:ssä säädetään valtakunnallisen nuorisoalan järjestön hyväksymisestä valtionapukelpoiseksi. Pykälän mukaan valtakunnalliseksi nuorisoalan järjestöksi haluavan on haettava valtionapukelpoisuutta opetus- ja kulttuuriministeriöltä ministeriön antamien ohjeiden mukaisesti. Ministeriö arvioi, täyttääkö hakija nuorisolain 17 §:ssä säädetyt valtionapukelpoisuuden edellytykset. Arviointi tehdään järjestön suunnitellun ja toteutuneen toiminnan perusteella. Arviointi- ja avustustoimikunta antaa asiassa lausuntonsa. Asetuksen 5 §:n mukaan järjestön toiminnan laatua arvioitaessa otetaan huomioon toiminnan säännöllisyys ja vakiintuneisuus sekä miten järjestön taloutta ja hallintoa on hoidettu. Toiminnan laajuutta arvioitaessa otetaan huomioon toiminnan saavutettavuus järjestön määrittelemään kohderyhmään nähden. Toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta arvioitaessa otetaan huomioon toiminnan merkityksellisyys nuorisotyössä ja -politiikassa sekä järjestön toimialalla. Toiminnan valtakunnallisuutta arvioitaessa otetaan huomioon toiminnan alueellinen kattavuus. Järjestön toiminta määritellään valtakunnalliseksi, kun se kattaa vähintään kolme maakuntaa.

Valtioneuvoston asetuksen 5 §:n 3 momentin mukaan valtionapukelpoiseksi järjestöksi voidaan hyväksyä sellainen järjestö, jonka kokonaisjäsenmäärästä taikka piirijärjestöjen ja paikallisyhdistysten yhteenlasketusta henkilömäärästä vähintään kaksi kolmasosaa on nuoria (nuorisojärjestö), toiminnasta ainakin osa on nuorten omaehtoista toimintaa ja nuorilla on tähän toiminnan osaan itsenäinen päätös- ja budjettivalta (nuorisotoimintaa edistävä järjestö), toiminnasta ainakin osa on nuorisotyötä ja tämä osa voidaan eritellä järjestön muusta toiminnasta (nuorisotyötä tekevä järjestö), tai pääasiallinen tarkoitus on tarjota palveluja nuorisoalan järjestöille, kunnille tai muille nuorisoalan yhteisöille (nuorisoalan palvelujärjestö). Pykälän 4 momentin mukaan 3 momentissa säädetyistä hyväksymisperusteista tai järjestön toiminnan valtakunnallisuusmääritelmästä voidaan poiketa kielellisen tai muun vähemmistön keskuudessa tai toimialallaan valtakunnallisesti edustavaksi katsottavan järjestön osalta edellyttäen, että järjestön toiminnalla kuitenkin on riittävä kattavuus suhteessa järjestön määrittelemään kohderyhmään.

Valtionapukelpoisuutta voi hakea ympäri vuoden. Opetus- ja kulttuuriministeriö on ohjeistanut, että valtionapukelpoisiksi haluavien nuorisoalan järjestöjen tulisi hakea avustuskelpoisuutta huhtikuun loppuun mennessä sen varmistamiseksi, että valtionapukelpoisuuden hakija saa päätöksen asiaansa ennen seuraavan vuoden avustusten hakua. Päätökset hakemuksiin tehdään vuosittain touko-kesäkuun aikana.

Valtionapukelpoisuuden myöntämiseen liittyvänä haasteena on ollut, että voimassa olevassa laissa ja asetuksessa määritellyn nuorisoalan järjestön valtakunnallisuuden tunnusmerkit, erityisesti toiminnan laajuuden osalta (toimintaa vähintään kolmen maakunnan alueella) ovat liian väljät, mikä on johtanut valtionapukelpoisten järjestöjen määrän lisääntymiseen, ja sitä kautta määrärahasta myönnettävien avustusten sirpaloitumiseen. Tarkoituksenmukaista olisi, että järjestön valtakunnallisuuden tunnusmerkkejä etenkin toiminnan laajuuden osalta täsmennettäisiin, että toimintaa tulisi olla useamman kuin kolmen maakunnan alueella ja että toiminnan

laajuutta arvioitaessa voitaisiin ottaa huomioon myös järjestön toiminnan tavoitettavuus kohde-ryhmänsä osalta, vaikka nuorten fyysiseen kohtaamiseen perustuvaa toimintaa ei järjestettäisi-
kään useamman maakunnan alueella.

2.2 Valtionavustuksen myöntäminen valtakunnalliselle nuorisoalan järjestölle

Valtionavustuksen myöntämisestä valtakunnalliselle nuorisoalan järjestölle säädetään nuorisolain 18 §:ssä, jonka mukaan valtion talousarvioon voidaan ottaa vuosittain määräraha myönnettäväksi valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen toimintaan. Valtakunnallinen nuorisoalan järjestö voi osoittaa saamaansa avustusta omien alueellisten tai paikallisten rekisteröityjen jäsenjärjestöjen toimintaan siten kuin valtionavustuslain (688/2001) 7 §:n 2 momentissa säädetään.

Valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon järjestön taloudenhoito sekä järjestön toiminnan valtakunnallisuus, laatu, laajuus ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan lisäksi huomioon, miten järjestö toiminnassaan edistää yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja osallisuutta sekä toteuttaa muita 2 §:ssä säädettyjä tavoitteita ja lähtökohtia. Avustettavan toiminnan on oltava yleishyödyllistä. Hyväksyttävänä menoina ei pidetä liiketoiminnasta tai muusta vastaavasta toiminnasta aiheutuvia menoja. Tarkempia säännöksiä valtionavustuksen myöntämisen edellytyksistä ja valtionavustuksen myöntämisessä noudatettavasta menettelystä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Nuorisotyöstä ja -politiikasta annetun valtioneuvoston asetuksen 6 §:ssä säädetään valtionavustuksen myöntämiseen liittyvästä menettelystä ja siitä, mitä nuorisolain 18 §:ssä säädettyjä seikkoja arvioitaessa otetaan huomioon. Valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionavustusta myönnettäessä opetus- ja kulttuuriministeriö arvioi järjestön suunniteltua ja toteutunutta toimintaa. Arviointi- ja avustustoimikunta tekee asiassa esityksensä. Järjestön toiminnan laatua arviotaessa otetaan huomioon toiminnan tavoitteellisuus, kehittyminen, oman toiminnan seuraaminen ja tavoitteiden saavuttamisen arviointi. Toiminnan laajuutta arvioitaessa otetaan huomioon järjestön toiminnan määrä ja monipuolisuus, toimintaan osallistuvien nuorten määrä, toiminnan valtakunnallisuus ja saavutettavuus. Toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta arvioitaessa otetaan huomioon toiminnan merkityksellisyys nuorisotyössä ja -politiikassa sekä järjestön toimialalla. Järjestön taloudenhoitoa arvioitaessa otetaan huomioon järjestön toiminnan kustannukset suhteessa toiminnan valtakunnallisuuteen ja laatuun sekä hallinto- ja henkilöstökustannusten osuus kokonaiskustannuksista. Järjestön osallisuuden edistämisen arvioinnissa otetaan huomioon, miten järjestö tarjoaa nuorille mahdollisuuden osallistua järjestön päätöksentekoon ja miten järjestö muulla tavoin edistää nuorten kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa.

Valtionavustushaku seuraavaa toimintavuotta varten toteutetaan yleensä elo-, syys- ja loka-kuussa. Päätökset valtionavustusten myöntämisestä annetaan vuosittain helmi-maaliskuussa. Vuonna 2021 opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt yleisavustusta 97 valtakunnalliselle nuorisoalan järjestölle yhteensä 18,6 miljoonaa euroa. Vuonna 2022 yleisavustuksia myönnettiin yhteensä 18,6 miljoonaa euroa 95 valtakunnalliselle nuorisoalan järjestölle.

Nykyiset säännökset avustuksen määrän harkintaan liittyen eivät kaikilta osin tue mahdollisuutta keskittyä nuorisotyön ja -toiminnan kannalta keskeisen ja vaikuttavan toiminnan tukemiseen. Siten valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen avustuksen myöntämistä koskevia säännöksiä tulisi selkeyttää siten, että avustuskelpoisen toiminnan määrittelyssä keskeistä olisi toiminnan merkitys nuorisotyön ja -toiminnan kannalta.

2.3 Valtionavustuksen myöntäminen valtakunnalliselle nuorisoalan osaamiskeskukselle

Nuorisolain 3 §:n 7 kohdan mukaan valtakunnallisella nuorisoalan osaamiskeskuksella tarkoitetaan yhteisöä, joka kehittää ja edistää nuorisoalan osaamista ja asiantuntijuutta valtakunnallisesti. Osaamiskeskuksen voi myös muodostaa kahden tai useamman yhteisön sopimukseen perustuva yhteenliittymä.

Valtakunnallisen nuorisoalan osaamiskeskuksien muodostavat rakenteen, jonka avulla opetus- ja kulttuuriministeriö johtaa, yhteen sovittaa, kehittää ja luo yleisiä edellytyksiä nuorisotyölle ja -politiikalle valtionhallinnossa. Osaamiskeskuksena voi toimia kunta, kuntayhtymä, osakeyhtiö, osuuskunta, korkeakoulu, yhdistys tai säätiö, tai niiden sopimukseen perustuva yhteenliittymä.

Nuorisolain 19 §:ssä säädetään valtionavustuksen myöntämisestä valtakunnalliselle nuorisoalan osaamiskeskukselle. Pykälän mukaan valtion talousarvioon voidaan ottaa vuosittain määräraha myönnettäväksi valtakunnallisten nuorisoalan osaamiskeskusten toimintaan. Opetus- ja kulttuuriministeriö hyväksyy osaamiskeskuksen valtionapukelpoisuuden. Valtionapukelpoisuuden hyväksymisen edellytyksenä on, että osaamiskeskus kehittää ja edistää nuorisoalan perus- ja erityisosaamista sekä nuorisoalan asiantuntija- ja muita palveluja tuottamalla, kokoamalla, hyödyntämällä tai jakamalla tietoa nuorista, nuorisotyöstä tai nuorisopolitiikasta. Lisäksi osaamiskeskuksen tulee toteuttaa nuorisolain 2 §:ssä säädettyjä tavoitteita ja lähtökohtia.

Nuorisolain 19 §:n mukaan valtionapukelpoisuutta harkittaessa otetaan myös huomioon keskuksen taloudenhoito ja toiminnalliset edellytykset, valtakunnallinen merkitys nuorisoalalla, yhteiskunnallinen vaikuttavuus, valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma sekä osaamiskeskusten muodostama kokonaisuus. Valtionapukelpoisuus myönnetään määrääjäksi.

Valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon keskuksen tehtävät ja toiminnan laatu ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Avustettavan toiminnan on oltava yleishyödyllistä. Hyväksyttävänä menoina ei pidetä liiketoiminnasta tai muusta vastaavasta toiminnasta aiheutuvia menoja. Mahdollinen ylijäämä on käytettävä keskuksen nuorisotyöhön ja sen kehittämiseen. Tarkempia säännöksiä osaamiskeskuksista ja niiden tehtävistä sekä valtionapukelpoisuuden hyväksymisen ja valtionavustuksen saamisen edellytyksistä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Nuorisotyöstä ja -politiikasta annetun valtioneuvoston asetuksen 7 §:ssä säädetään valtakunnallisen nuorisoalan osaamiskeskuksen hyväksymisestä valtionapukelpoiseksi. Pykälän mukaan nuorisoalan osaamiskeskuksena voi toimia kunta, kuntayhtymä, osakeyhtiö, osuuskunta, korkeakoulu, yhdistys tai säätiö, tai niiden sopimukseen perustuva yhteenliittymä. Nuorisoalan osaamiskeskuksiksi haluavan organisaation on haettava valtionapukelpoisuutta opetus- ja kulttuuriministeriöltä ministeriön antamien ohjeiden mukaisesti. Ministeriö arvioi, täyttääkö hakija nuorisolain 19 §:ssä säädetty valtionapukelpoisuuden edellytykset. Arviointi- ja avustustoimikunta antaa asiassa lausuntonsa. Osaamiskeskuksen valtakunnallista merkitystä ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta nuorisoalalla arvioidaan tarkastelemalla toimintaa, tehtäviä ja osaamista suhteessa voimassa olevaan valtakunnalliseen nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaan. Osaamiskeskusten muodostama kokonaisuus arvioidaan otetaan huomioon keskusten toiminta ja osaaminen suhteessa valtakunnallisiin nuorisotyön ja -politiikan kehittämistarpeisiin.

Valtioneuvoston asetuksen 7 §:n mukaan sen lisäksi, mitä nuorisolain 19 §:n 2 momentissa säädetään, osaamiskeskuksen valtionapukelpoiseksi hyväksymisen edellytyksenä on, että keskuksen toiminta on tavoitteellista, merkityksellistä ja taloudellista, keskus hoitaa talouttaan ja hal-

lintoaan hyvin, keskuksen henkilöstöllä on tehtävänsä suorittamisen kannalta tarvittava osaaminen, keskuksella on tehtävänsä suorittamisen kannalta tarkoituksenmukainen yhteistyöverkosto ja keskuksella on toiminnan seuranta- ja arviointijärjestelmä.

Valtionavustuksen myöntämisestä valtakunnalliselle nuorisotalalle säädetään tarkemmin nuorisotyöstä ja -politiikasta annetun valtioneuvoston asetuksen 8 §:ssä. Mainitun säännöksen mukaan valtionavustusta myönnetään opetus- ja kulttuuriministeriön ja osaamiskeskuksen yhdessä sopimiin tehtäviin. Arviointi- ja avustustoimikunta tekee asiassa esityksensä. Osaamiskeskuksen tehtäviä, toiminnan laatua ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta arvioitaessa otetaan huomioon osaamiskeskuksen palvelukyky, toiminnan laatua ja määrää mittaavat tunnusluvut, toiminnan tavoitteellisuus, taloudellisuus sekä miten taloutta ja hallintoa on hoidettu, henkilöstön ammattitaito ja osaaminen sekä kirjanpito, jonka tulee olla järjestetty siten, että siitä käyvät ilmi nuorisotyön valtionavustuksella tuetun toiminnan kustannukset.

Kulloinenkin hallitus määrittelee osaamiskeskustoiminnan painopisteet osana valtakunnallista nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaa. Osaamiskeskusten toiminnan painopisteistä on sovittu valtioneuvoston hyväksymässä valtakunnallisessa nuorisotyön ja -politiikan ohjelmassa. Valtakunnallisessa nuorisotyön ja -politiikan ohjelmassa 2020—2023 kehittämisen painopisteitä ovat nuorisotyö kunnassa, nuorisotalalla toimivien järjestöjen tilannekuva ja vaikuttavuus, osallisuus ja vaikuttaminen, kohdennettu nuorisotyö, digitaalinen nuorisotyö sekä nuorisotyö kouluissa ja oppilaitoksissa. Opetus- ja kulttuuriministeriö hyväksyi keväällä 2020 valtionapukelpoiset nuorisotalan osaamiskeskukset vuosille 2020—2023 valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman 2020—2023 painopisteiden mukaisesti. Vuosille 2020—2023 on hyväksytty kuusi osaamiskeskusta. Valtionapukelpoisuutta haetaan valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman valmistumisen jälkeen avattavan valtionapukelpoisuushaun kautta. Valtionapukelpoisuus myönnetään ohjelmakaudeksi. Vuosina 2020 ja 2021 valtakunnallisille nuorisotalan osaamiskeskuksille myönnettiin yhteensä 4,9 miljoonaa euroa vuodessa. Eri osaamiskeskuksille myönnetty valtionavustus vaihtelee kunkin osaamiskeskuksen tehtävien laajuuden mukaan.

Osaamiskeskusten toiminta on lähtökohtaisesti valtionhallinnon väline nuorisotyön ja -politiikan toimeenpanossa ja kehittämisessä. Osaamiskeskukselle myönnetään avustus sen ja ministeriön välisessä tavoiteohjauksi kirjassa sovittuihin tehtäviin. Valtakunnallisten nuorisotalan osaamiskeskusten valtionapukelpoisuutta ja valtionavustusten myöntämistä koskevat nykyiset säännökset ovat osoittautuneet osin jäyiksi ja epäselviksi. Nykyiset säännökset eivät ota riittävässä määrin huomioon osaamiskeskusjärjestelmän ominaispiirteitä, kuten osaamiskeskusten tavoiteohjausta. Nuorisotalaa olisi tarpeen muuttaa siten, että osaamiskeskusten avustuskäytäntöjä voitaisiin kehittää vastaamaan paremmin osaamiskeskustoiminnalle asetettuja tavoitteita.

2.4 Valtionavustuksen myöntäminen nuorisokeskukselle

Suomessa on tällä hetkellä yhdeksän nuorisokeskusta, jotka muodostavat nuorisotyöhön erikoistuneen verkoston. Nuorisokeskukset ovat kuntien, nuorisotalojärjestöjen, nuorisotyötä tekevien järjestöjen ja muiden yhteisöjen omistamia. Opetus- ja kulttuuriministeriö tukee keskuksia vuosittain valtionavustuksilla. Nuorisokeskuksen valtionapukelpoisuudesta ja valtionavustuksen myöntämisestä nuorisokeskukselle säädetään nuorisotlain 20 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan valtion talousarvioon voidaan ottaa vuosittain määräraha myönnettäväksi nuorisokeskusten nuorisotyöhön. Vuonna 2021 nuorisokeskuksille myönnettiin yleisavustusta yhteensä 3,8 miljoonaa euroa. Lisäksi nuorisokeskuksille on myönnetty nuorten sosiaaliseen vahvistamiseen ja nuorten syrjäytymisen vähentämiseen tarkoitettuja NUOTTA-erityisavustuksia yhteensä 800 000 euroa sekä yksittäisiä investointiavustuksia. Vuonna 2022 avustuksiin käytettävä määräraha on yhteensä 5,8 miljoonaa euroa, josta 5 miljoonaa euroa on osoitettu käytettäväksi nuo-

HE 107/2022 vp

risokeskusten yleisavustuksiin ja investointiavustuksiin sekä 800 000 euroa NUOTTA-erityisavustuksiin. Eri nuorisokeskuksille vuosittain myönnetty avustus vaihtelee kunkin keskuksen toiminnan laajuuden ja laadun mukaan.

Nuorisolain 20 §:n 2 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö hyväksyy nuorisokeskuksen valtionapukelpoisuuden. Valtionapukelpoisuuden hyväksymisen edellytyksenä on, että nuorisokeskus toteuttaa nuorisolain 2 §:ssä säädettyjä tavoitteita ja lähtökohtia ja että keskuksen pääasiallisena nuorisotyön ympärivuotisena tehtävänä on tarjota nuorille ohjattua seikkailu-, luonto-, ympäristö-, kulttuuri- tai leiritoimintaa. Nuorisokeskuksen nuorisotyön on edistettävä myös nuorten kansainvälistymistä ja kestävää kehitystä. Valtionapukelpoisuutta harkittaessa otetaan huomioon keskuksen taloudenhoito ja toiminnalliset edellytykset, toiminnan yhteiskunnallinen vaikuttavuus sekä nuorisokeskusten muodostama kokonaisuus.

Nuorisolain 20 §:n 3 momentin mukaan valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon keskuksen nuorisotyön tehtävät sekä toiminnan laatu ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Avustettavan toiminnan on oltava yleishyödyllistä. Hyväksyttävänä menoina ei pidetä liiketoiminnasta tai muusta vastaavasta toiminnasta aiheutuvia menoja. Mahdollinen ylijäämä on käytettävä nuorisotyön kehittämiseen sekä nuorisotyön käytössä olevien infrastruktuurien ylläpitoon ja kehittämiseen. Pykälän 4 momentin mukaan nuorisokeskuksen valtionapukelpoisuuden hyväksymisen ja valtionavustuksen saamisen edellytyksistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Nuorisotyöstä ja -politiikasta annetun valtioneuvoston asetuksen 9 §:ssä säädetään tarkemmin nuorisokeskuksen hyväksymisestä valtionapukelpoiseksi. Pykälän mukaan nuorisokeskuksena voi toimia kunta, kuntayhtymä, osakeyhtiö, osuuskunta, yhdistys tai säätiö. Nuorisokeskukseksi haluavan organisaation on haettava valtionapukelpoisuutta opetus- ja kulttuuriministeriöltä ministeriön antamien ohjeiden mukaisesti. Ministeriö arvioi, täyttääkö hakija nuorisolain 20 §:ssä säädetty valtionapukelpoisuuden edellytykset. Nuorisokeskuksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta arvioitaessa otetaan huomioon toiminnan saavutettavuus ja yhteistyöverkostot sekä valmius kehittää nuorisotyötä. Nuorisokeskusten muodostamaa kokonaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon kunkin keskuksen koko, keskusten maantieteellinen sijainti ja nuorisokeskusten tarjoaman toiminnan monipuolisuus. Sen lisäksi, mitä nuorisolain 20 §:n 2 momentissa säädetään, nuorisokeskuksen valtionapukelpoiseksi hyväksymisen edellytyksenä on, että keskuksen toiminta on pääosin suunnattu nuorille, keskuksen toiminta on tavoitteellista, merkityksellistä ja taloudellista, keskuksen taloutta ja hallintoa hoidetaan hyvin, keskus on sijainniltaan, ympäristöltään, tiloiltaan ja varustukseltaan ympärivuotiseen ohjattuun toimintaan soveltuva ja keskuksen toiminta ulottuu useamman kunnan alueelle, keskuksessa on nuorisotyöstä vastaava nuorisotyön ammattilainen, riittävä ohjaushenkilöstö ja riittävä nuorisotyön osaaminen, keskus huolehtii toimintansa ja ympäristönsä turvallisuudesta, ja keskuksella on toiminnan seuranta- ja arviointijärjestelmä.

Nuorisotyöstä ja -politiikasta annetun valtioneuvoston asetuksen 10 §:ssä säädetään tarkemmin valtionavustuksen myöntämisestä nuorisokeskukselle. Pykälän mukaan valtionavustusta myönnetään opetus- ja kulttuuriministeriön ja nuorisokeskuksen välisessä tavoiteohjausmenettelyssä sovittuihin tehtäviin. Avustuksen tarvetta harkittaessa otetaan huomioon keskuksen taloudellinen tila. Taloudellista tilaa arvioitaessa otetaan huomioon keskuksen oman toiminnan tuotot, muun kuin nuorisotoiminnan osuus kokonaiskustannuksista sekä toiminnan tuottavuus.

Nuorisokeskuksen tehtäviä, toiminnan laatua ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta arvioitaessa otetaan huomioon keskuksen palvelukyky sekä kohderyhmältä ja yhteistyöverkostolta saatu palaute, tavoiteohjausmenettelyssä sovitut, toiminnan laatua ja määrää mittaavat tunnusluvut, toi-

minnan tavoitteellisuus, taloudellisuus ja miten keskuksen taloutta ja hallintoa hoidetaan, henkilöstön ammattitaito ja osaaminen, toimintaan osallistuneiden henkilöiden kokonaismäärä ja nuorten osuus siitä, ohjaukseen osallistuvien nuorten määrä suhteessa muuhun nuorisokäyttöön, nuorten majoitusvuorokausien määrä ja majoitusvuorokausien kokonaismäärä sekä kestävä kehityksen edistäminen ja kirjanpito, jonka tulee olla järjestetty siten, että siitä käyvät ilmi nuorisotyön valtionavustuksella tuetun toiminnan kustannukset.

Nuorisokeskusten nykyiset valtionapukelpoisuusperusteet eivät kaikilta osin tue nuorisokeskusten avustusjärjestelmän kohdentumista määrärahan tavoitteiden kannalta merkityksellisimpään toimintaan. Nuorisokeskusten valtionavustusten määräytymisperusteet ovat hyvin moninaisia, mikä on aiheuttanut avustuksen saajissa epätietoisuutta siinä, missä määrin mikäkin perusteista tosiasiallisesti vaikuttaa keskusten saamiin avustusten määrään. Sen vuoksi nuorisokeskuksen avustuksen määräytymisperusteita koskevia säännöksiä olisi osin tarpeen tarkentaa ja selkeyttää nykyisestä.

2.5 Harrastamisen Suomen malli

Harrastukset ovat tärkeä osa lasten ja nuorten elämää ja vapaa-aikaa. Harrastuksissa on kyse mieleisestä tekemisestä, kaverisuhteiden vaalimisesta, itsensä kehittämisestä, omista unelmista ja vahvuuksien löytämisestä sekä vuorovaikutuksesta valmentajan, opettajan tai ohjaajan kanssa. Lapsille ja nuorille on yhä tärkeämpää myös omatoiminen harrastaminen. Harrastus on lapsen ja nuoren valinta viettää vapaa-aikaansa mielekkäästi. Harrastaminen tukee parhaimmillaan perheitä vahvistamalla yhdessäoloa ja tekemistä. Harrastaminen myös edistää lasten ja nuorten osallisuutta yhteiskunnassa. Lasten ja nuorten keskuudessa tehdyt vapaa-aikatutkimukset ovat osoittaneet, että lasten ja nuorten harrastusaktiivisuus on korkealla tasolla. Noin yhdeksän kymmenestä nuoresta kertoo harrastavansa jotakin. Alle 10-vuotiaista jopa 96 prosenttia kertoo harrastavansa. Vaikka harrastamisen yleisyys laskee hieman iän myötä, säilyy se kaikissa ikäluokissa lähellä 90 prosenttia. Harrastaminen on yhtä yleistä tyttöjen ja poikien keskuudessa, eikä asuinympäristöllä ole juurikaan vaikutusta lasten ja nuorten harrastavuuteen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vuoden 2020 harrastamista koskevaan valtakunnalliseen Koululaiskyselyyn osallistui 197 040 lasta ja nuorta. Koululaiskyselyllä kysyttiin lasten ja nuorten harrastustoiveita koulupäivän yhteydessä. Kysely lähetettiin kaikkiin ala- ja yläkouluihin. Koululaiset saivat valita suosikkiharrastuksiaan ja harrastuksia, joita haluaisivat kokeilla 76 harrastuksen valikoimasta. Kyselyn vastausten mukaan koululaisista 55 prosenttia haluaisi aloittaa jonkin harrastuksen. Kyselyn mukaan joka viidenneltä puuttuu mieleinen harrastus. Heistä yli 60 prosenttia haluaisi aloittaa harrastamisen.

Vuonna 2019 julkaistun Harrastamisen strategian (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:7) mukaan harrastamisen esteet voivat liittyä esimerkiksi yksinäisyyden kokemukseen, kaverin puutteeseen ja sosiaalisten verkostojen vähyyteen, pelkoon tulla syrjityksi tai kiusatuksi sekä ajan tai rahan puutteeseen. Esteeksi voi muodostua myös muun muassa oma terveydentila tai vamma sekä se, että nuorella ei ole tietoa harrastuksen soveltuvuudesta itselle, sopivista harrastuksista tai harrastuspaikoista. Esteet voivat liittyä myös vähäiseen harrastustarjontaan, lähipiiriin heikkoon tukeen tai asenteeseen harrastamista kohtaan, harrastuksen sijaintiin liian kaukana kotoa tai harrastuksen hintaan.

Harrastamisen esteisiin sekä toisaalta lasten ja nuorten toiveisiin ja harrastamiseen liittyviin erilaisiin tarpeisiin on pyritty vastaamaan Harrastamisen Suomen mallin avulla edistämällä nuorten mahdollisuutta mieluisaan ja maksuttomaan harrastamiseen koulupäivän yhteydessä. Harrastamisen Suomen mallin toteutus käynnistyi pilotilla vuonna 2020. Pilottivaiheessa avustusta

myönnettiin 117 kunnalle ja avustettavat hankkeet toteutettiin kevätlukukaudella 2021. Harrastamisen Suomen mallin ensimmäinen varsinainen toimintalukuvuosi toteutetaan 1.8.2021—30.6.2022 ja sen kohderyhmänä ovat perusopetuksen vuosiluokkien 1.—9. sekä lisäopetuksen oppilaat. Harrastamisen Suomen mallissa yhdistyvät lasten ja nuorten kuuleminen harrastustoiveista, olemassa olevien hyvien käytäntöjen ja toimintatapojen koordinoiminen sekä koulun ja harrastustoimijoiden yhteistyö. Vuonna 2020 lasten ja nuorten kuuleminen on toteutettu valtakunnallisen Koululaiskyselyn kautta. Lukuvuotta 2021—2022 koskeva valtionavustushaku järjestettiin maaliskuussa 2021 ja sen perusteella aluehallintovirastot myönsivät 235 kunnalle avustusta Harrastamisen Suomen mallin toteuttamiseen. Ensimmäisenä varsinaisena toimintalukuvuotena toiminnan piirissä on valtionavustushakemusten mukaan 1 900 koulua ja noin 400 000 lasta ja nuorta. Avustusta myönnettiin vuonna 2021 yhteensä 17 miljoonaa euroa.

Avustukset myönnetään kunnille. Harrastusten järjestäjinä voivat toimia kuntien lisäksi yksityisen ja kolmannen sektorin toimijat. Tavoitteena on ohjata rahoitus lasten ja nuorten harrastamiseen koulupäivän yhteydessä, pääsääntöisesti ennen tai jälkeen koulupäivän. Hakuilmoituksen mukaan avustusta voidaan käyttää muun muassa ohjaajien palkka- ja palkkiokuluihin, mukaan lukien erityisen tuen tarpeessa olevien lasten ja nuorten avustajien kuluihin, kohtuullisiin koordinaatiokuluihin, perusteltuihin kuljetuskustannuksiin harrastuspaikoille, välttämättömiin ja kohtuullisiin väline- ja materiaalikustannuksiin sekä hankkeesta aiheutuviin tilakustannuksiin silloin, kun koulujen tilojen käyttö harrastuksen sisällön vuoksi ei ole mahdollista. Opetus- ja kulttuuriministeriön haku lukuvuoden 2022—2023 Harrastamisen Suomen mallin avustuksille oli avoinna helmi-maaliskuussa 2022. Haettavana oli yhteensä 14,5 miljoonaa euroa. Avustuksia haki 256 kuntaa. Hakemusten mukaan kunnilla on tavoitteena saada mukaan yhteensä lähes 400 000 lasta ja nuorta ja ohjaustunteja olisi tarkoitus järjestää yli 380 000.

Harrastamisen Suomen mallin toteuttamisen tueksi perustettiin yhteyspiste Opetushallituksen yhteyteen vuonna 2021. Yhteyspistettä hallinnoi Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto. Harrastamisen Suomen mallin yhteyspisteen tehtävänä on muun muassa kuntien ja harrastusten järjestäjien tukeminen ja hyvien käytänteiden jakaminen. Yhteyspiste edistää kuntien ja harrastusten järjestäjien verkottumista sekä ammattitaitoisten ohjaajien löytämistä kuntiin toteuttamaan lasten ja nuorten harrastustoiveita. Yhteyspisteen internetsivuille (harrastamisensuomenmalli.fi) on koottu Harrastamisen Suomen mallin toiminnan tueksi materiaalia ja ohjeistusta niin kunnille kuin harrastuksen järjestäjille.

Harrastamisen Suomen malli on luotu kuntien paikallisille sovelluksille ja kunnille on myös jätetty tilaa mallin toteuttamisessa, koska harrastamisen tilanne, harrastusten järjestäjien ja nuorten määrä sekä paikalliset olosuhteet vaihtelevat paljon eri puolilla Suomea. Opetus- ja kulttuuriministeriö kartoitti syksyllä 2021 kuntakyselyllä, miten Harrastamisen Suomen mallin toteutus sujuu kunnissa ja mitä näkemyksiä kunnilla on mallin kehittämiseksi ja jatkuvuuden varmistamiseksi. Kuntakysely oli avoinna 29.9.—14.10.2021. Kyselyyn vastasi 136 kuntaa, joista 122 kunnassa Harrastamisen Suomen malli oli käytössä ja jotka olivat saaneet mallin toteutukseen aluehallintovirastojen myöntämää opetus- ja kulttuuriministeriön valtionavustusta. Kyselyyn saatujen vastausten perusteella kunnissa on ehtinyt jo muodostua hyviä käytänteitä mallin toteuttamisessa sekä toimivia yhteistyöverkostoja, mutta haasteena nähtiin muun muassa mallin mukautuminen kuntien erilaisiin olosuhteisiin. Myös harrastustoimijoiden puuttumisen tai vähäisen määrän arvioitiin hankaloittavan ohjaajien saamista etenkin pienemmissä kunnissa. Harrastamisen Suomen mallin vakiinnuttamisen ja jatkumisen osalta kyselyyn vastanneista 43 prosenttia katsoi, että mallin vakiinnuttaminen ja jatkuminen edellyttäisi rahoituksen turvaamista ja 38 prosenttia katsoi sen edellyttävän lakiperustaa ja rahoitusta. Lisäksi 19 prosenttia vastaajista katsoi mallin jatkumisen edellyttävän muitakin toimia, kuten suurempia ohjaajaresursseja ja enemmän harrastustoimijoita.

Opetus- ja kulttuuriministeriö pyysi myös harrastusten järjestäjien näkemyksiä ja kehitysehdotuksia Harrastamisen Suomen mallista ennen kevään 2022 avustushaun käynnistymistä. Kyselyn tuloksia hyödynnettiin kevään avustushaussa ja yleisesti Harrastamisen Suomen mallia koskevissa linjauksissa. Kysely oli avoinna 21.12.2021—14.1.2022. Kyselyyn osallistui 479 vastaajaa, joista 87 prosenttia on mukana Harrastamisen Suomen mallissa ja kahdeksan prosenttia kertoi suunnittelevansa osallistua Harrastamisen Suomen malliin vuoden 2022 aikana. Kyselyyn vastanneet mainitsivat Harrastamisen Suomen mallin onnistumisina muun muassa yhteistyön lisääntymisen, monipuolisen harrastustarjonnan myös pieniin kouluihin ja paikkakunnille, lasten ja nuorten toiveisiin vastaamisen sekä riittävän rahoituksen. Kehitysehdotuksissa puolestaan nousivat esille muun muassa se, että rahoituspäätös saataisiin aikaisemmin, toiminnan tueksi luotaisiin materiaalipankki, monikielinen ja monikanavainen tiedotus sekä mallin jatkuvuuden varmistaminen.

Harrastamisen Suomen mallin toteuttaminen käynnistyi vuosittaisella valtionavustushaulla, ja tavoitteena on ollut vakiinnuttaa Harrastamisen Suomen malli pysyväksi toimintatavaksi kunnissa. Samalla pidemmän aikavälin tavoitteena on ollut selvittää mahdollisuus Harrastamisen Suomen mallia koskevan lainsäädäntöpohjan luomiseen. Valtiontalouden kehyspäätöksessä vuosille 2022—2025 Harrastamisen Suomen mallin määrärahasoksi on määritelty 14,5 miljoonaa euroa vuodessa, mutta mallin rahoituksesta päätetään vuosittain valtion talousarviossa. Valtion vuoden 2022 talousarviossa momentille 29.01.30. *Lasten ja nuorten harrastustoiminta* on myönnetty 14,5 miljoonaa euroa. Vaikka Harrastamisen Suomen mallin nykyinen rahoitus ei ole pysyväluonteista ja valtionavustusrahoituksen myöntämisen perusteena kunnilta on edellytetty vähintään 20 prosentin omarahoitusosuutta, on mallin ensimmäisenä varsinaisena toimintalukuvuotena hankkeeseen osallistuvien kuntien määrä kaksinkertaistunut suhteessa pilotтивaiheeseen. Lisäksi kevään 2022 valtionavustushaussa avustusta haki yli 87 prosenttia Manner-Suomen kunnista. Tätä voidaan pitää myönteisenä kehityssuuntana Harrastamisen Suomen mallin tavoitteiden kannalta ja osoituksena siitä, että kunnat ympäri maata ovat pitäneet mallin toteuttamiseen osallistumista tarpeellisenä. Jotta harrastamisen uuden mallin asema voitaisiin vakiinnuttaa ja sen pysyvyys turvata entistä kattavammin, olisi säädöspohjan luominen mallille tarpeellista. Koska kyse on nuorten harrastustoiminnasta ja koska Harrastamisen Suomen mallin valtionavustuksia on jo nykyisinkin myönnetty nuorisolain nojalla, olisi mallista tarkoituksenmukaista säätää nuorisolaissa. Harrastamisen Suomen mallin arviointi on tarkoitus toteuttaa syksyllä 2022.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on lisätä valtakunnallisten nuorisotalojen, valtakunnallisten nuorisotalojen osaamiskeskusten ja nuorisokeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiseen ja valtionavustusten myöntämiseen liittyvän menettelyn sujuvuutta ja tehostaa säännösten läpinäkyvää soveltamista. Tavoitteena on täsmentää valtionapukelpoisuuden hyväksymistä ja valtionavustusten myöntämistä koskevia säännöksiä ja niiden mukaisia menettelyitä, jotta valtionapukelpoisuuden hyväksymisen ja valtionavustuksen myöntämisen edellytykset olisivat valtionavustuksia saavien tahojen kannalta mahdollisimman selkeitä, läpinäkyviä ja oikeudenmukaiseksi koettuja. Tavoitteena on myös, että valtionapukelpoisuutta ja avustuksen myöntämistä koskeva harkinta olisi valtionapuviranomaisen näkökulmasta sujuvaa, selkeää ja johdonmukaista, ottaen huomioon päätöksentekoon liittyvä harkinnanvaraisuus. Tavoitteena on myös yhdenmukaistaa valtakunnallisen nuorisotalojen valtionapukelpoisuuden peruuttamiseen liittyvää sääntelyä suhteessa valtakunnallisen nuorisotalojen osaamiskeskusten, nuorisokeskusten ja nuorten työpajan valtionapukelpoisuuden peruuttamista koskevaan sääntelyyn.

Harrastamisen Suomen mallin mukaisesta nuorten harrastustoiminnasta säätämisen tavoitteena on nuorten hyvinvoinnin ja yhdenvertaisuuden lisäämiseksi vakiinnuttaa mallin mukainen nuorten harrastustoiminta pysyväksi toimintamalliksi kunnissa, ja tätä kautta edistää perusopetukseen osallistuvien nuorten mahdollisuutta mieluisaan ja maksuttomaan harrastukseen. Ehdoteuilla säännöksillä tarkennettaisiin Harrastamisen Suomen mallin mukaisen nuorten harrastustoiminnan tarkoitusta ja sisältöä sekä toiminnan rahoituksen määräytymisen perusteita.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Valtionapukelpoisuuden hyväksyminen

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi valtakunnallisen nuorisoalan järjestön, valtakunnallisen nuorisoalan osaamiskeskuksen sekä nuorisokeskuksen valtionapukelpoisuuden hyväksymistä koskevia nuorisolain säännöksiä tarkentamalla valtionapukelpoisuuden hyväksymisen edellytyksiä. Esityksen mukaan valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuusharkinnassa korostettaisiin jatkossa nykyistä enemmän järjestön toiminnan merkitystä ja vaikuttavuutta nimenomaisesti nuorisotyön ja -toiminnan kannalta sekä uutena kriteerinä järjestön toiminnan ajankohtaisuutta. Lisäksi valtionapukelpoisuuden saamisen ehtona olisi jatkossa, että järjestön hallintoa ja taloutta hoidetaan vastuullisesti. Järjestön toiminnan valtakunnallisuuden määrittelyä ehdotetaan tarkennettavaksi nuorisotyöstä ja -politiikasta annetussa valtioneuvoston asetuksessa.

Valtakunnallisen nuorisoalan osaamiskeskuksen valtionapukelpoisuuden hyväksymistä koskevia säännöksiä ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että jatkossa osaamiskeskuksen valtionapukelpoisuutta harkittaessa korostettaisiin hakijan osaamiskeskustoiminnan vastaavuutta valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman osaamiskeskuspainopisteisiin. Lisäksi valtionapukelpoisuutta harkittaessa edellytettäisiin nykytilasta poiketen, että hakijan hallintoa ja taloutta hoidetaan vastuullisesti, ja että hakijalla on valtakunnallista osaamista ja kokemusta nuorisotoimialalla. Jatkossa valtionapukelpoisuusharkinnassa ei enää huomioitaisi erillisenä kriteerinä keskuksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta, vaan hakijan esittämän osaamiskeskustoimintaa koskevan suunnitelman vastaavuutta osaamiskeskuspainopisteisiin. Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden arviointi ei sovellu valtionavustusharkintaan, jossa arvioidaan osaamiskeskuksen toimintaa suhteessa valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman mukaisiin osaamiskeskuspainopisteisiin. Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden käyttäminen arviointiperusteena on myös osoittautunut käytännössä haastavaksi sen yksiselitteisen ja tasapuolisen mittaamisen kannalta.

Esityksen mukaan nuorisokeskuksen valtionapukelpoisuuden hyväksymistä koskevia säännöksiä ehdotetaan tarkistettavaksi muun muassa selkeyttämällä nuorisokeskuksen tarkoituksen määrittelyä. Esityksessä ehdotetaan, että yhtenä valtionapukelpoisuuden hyväksymisen edellytyksenä olisi, että keskuksen pääasiallisena tehtävänä on nuorisotyön keinoin tarjota nuorille ohjattua toimintaa ympärivuotisesti. Ehdotus korvaisi nykyisen yksityiskohtaisemman tehtäväluettelon, jonka mukaan nuorisokeskuksen pääasiallisena nuorisotyön ympärivuotisena tehtävänä on tarjota nuorille ohjattua seikkailu-, luonto-, ympäristö-, kulttuuri- tai leiritoimintaa. Ehdotetun muutoksen tarkoituksena on korostaa nimenomaan keskuksen nuorisotyöllistä tehtävää riippumatta järjestettävän toiminnan muodosta. Nuorisokeskusten valtionapukelpoisuuden harkintaan ja siihen liittyvään arviointiin ehdotetaan myös määritelmien selkeytyksiä, jotka osaltaan tukisivat avustamisen kohdentumista tarkoituksenmukaisemmalla tavalla, kun jatkossa arvioitaisiin keskuksen toiminnan vaikuttavuutta keskuksen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden sijasta.

Valtionavustuksen myöntäminen valtakunnalliselle nuorisoalan järjestölle, valtakunnalliselle nuorisoalan osaamiskeskukselle ja nuorisokeskukselle

Esityksessä ehdotetaan selkeytettäväksi valtakunnallisen nuorisoalan järjestön, valtakunnallisen nuorisoalan osaamiskeskuksen sekä nuorisokeskuksen valtionavustuksen määräytymisen perusteita nykyisestä. Valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionavustuksen määrää koskevassa harkinnassa otettaisiin uudeksi perusteeksi järjestön toiminnan ajankohtaisuus. Toiminnan ajankohtaisuuden lisäämisellä arviointiperusteeksi varmistettaisiin, että avustettava toiminta vastaisi mahdollisimman hyvin nuorten kulloisiinkin tarpeisiin. Lisäksi arviointiperusteeksi otettaisiin nykyisinkin huomioon otettavan järjestön taloudenhoidon ohella järjestön hallinnon hoitaminen.

Esityksen mukaan valtakunnalliselle nuorisoalan osaamiskeskukselle myönnettävän valtionavustuksen määrää harkittaessa ei edellytettäisi enää jatkossa keskuksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Sen sijaan osaamiskeskusten valtionavustuksen määrää harkittaessa otettaisiin huomioon keskuksen tehtävien ja toiminnan laatu ja laajuus. Lisäksi valtionavustuksen myöntämistä koskevasta säännöksestä poistettaisiin edellytys siitä, että osaamiskeskuksen mahdollinen ylijäämää on käytettävä keskuksen nuorisotyöhön ja sen kehittämiseen. Tarkoitus on, että nuorisoala mahdollisimman laajasti hyötyisi osaamiskeskusten toiminnasta, jolloin niiden maksullinen palvelutoiminta ei ole enää tarkoituksenmukaista. Mikäli osaamiskeskuksen toiminnasta syntyy ylijäämää, tulisi se opetus- ja kulttuuriministeriön erityisavustusta koskevien yleisten ehtojen ja rajoitusten mukaisesti jatkossa palauttaa opetus- ja kulttuuriministeriölle.

Esityksessä ehdotetaan tarkistettavaksi nuorisokeskukselle myönnettävän valtionavustuksen määräytymisperusteita siten, että ne olisivat nykyistä yksinkertaisemmat ja selkeämmät. Tarkoitus on, että etenkin avustuksen saajien olisi helpompi havaita, miten perusteet vaikuttavat myönnettävän avustuksen määrään. Nykyisin nuorisokeskuksen valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon keskuksen nuorisotyön tehtävät sekä toiminnan laatu ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Esityksen mukaan valtionavustuksen määrää harkittaessa otettaisiin huomioon keskuksen nuorisotyön laatu, laajuus ja nuorisokeskuksen toiminnan vaikuttavuus sekä keskuksen talouden ja hallinnon hoito. Jatkossa valtionavustuksen myöntämistä koskevassa harkinnassa ei enää käytettäisi arviointiperusteena erikseen keskuksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Harrastamisen Suomen mallin mukainen nuorten harrastustoiminta

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi nuorisolakiin uudet säännökset Harrastamisen Suomen mallin mukaisesta nuorten harrastustoiminnasta sekä sen toteuttamiseen tarkoitetun valtionavustuksen myöntämisestä. Laissa säädettäisiin Harrastamisen Suomen mallin mukaisen nuorten harrastustoiminnan tarkoituksesta sekä kunnan tehtävistä sen järjestäessä kyseistä harrastustoimintaa. Harrastamisen Suomen mallin mukaista nuorten harrastustoimintaa koskevat uudet säännökset eivät velvoittaisi kuntaa järjestämään eikä hankkimaan mallin mukaista nuorten harrastustoimintaa, vaan kyse olisi kunnalle vapaaehtoisesta tehtävästä. Harrastustoimintaan osallistuminen olisi nuorelle vapaaehtoista.

Laissa säädettäisiin tarkemmin myös niistä edellytyksistä, jotka otetaan huomioon kyseiseen nuorten harrastustoimintaan myönnettävän valtionavustuksen määrää harkittaessa. Esityksen mukaiset edellytykset vastaisivat pääosin niitä edellytyksiä, jotka on jo nykyisin otettu huomioon opetus- ja kulttuuriministeriön avustushauissa, joissa kunnille on myönnetty Harrastamisen Suomen mallin mukaiseen nuorten harrastustoimintaan valtionavustusta. Harrastamisen Suomen mallin mukaiseen nuorten harrastustoimintaan käytettävissä olevan määrärahan suuruudesta päätettäisiin jatkossakin vuosittain valtion talousarviossa.

Muut ehdotetut muutokset

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuuden peruuttamiseen liittyvää menettelyä. Nykyisin valtionapukelpoisuus voidaan peruuttaa, jos järjestön toiminta ei yhtäjaksoisesti kahtena vuonna täytä nuorisolaissa tai sen lain nojalla säädettyjä valtionapukelpoisuuden edellytyksiä. Esityksen mukaan vaatimus kahdesta peräkkäisestä vuodesta poistettaisiin, ja jatkossa valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuus voitaisiin peruuttaa, jos se ei enää täytä nuorisolaissa säädettyjä valtionapukelpoisuuden edellytyksiä. Tarkoituksena on mahdollistaa, että järjestön valtionapukelpoisuus voitaisiin nykyistä helpommin peruuttaa silloin, kun järjestön toiminta on ristiriidassa nuorisolaissa tai sen nojalla säädettyjen valtionapukelpoisuuden edellytysten kanssa. Ehdotettu sääntely olisi yhdenmukainen valtakunnallisen nuorisoalan osaamiskeskusten, nuorisokeskuksen ja nuorten työpaikan valtionapukelpoisuuden peruuttamista koskevan sääntelyn kanssa.

Esityksessä ehdotetaan myös muutettavaksi nuorisolain muutoksenhakusäännöksessä oleva viittaus kumottuun hallintolainkäyttölakiin (586/1996) viittaukseksi vuoden 2020 alussa voimaan tulleen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin (808/2019). Lisäksi muutoksenhakusäännöstä selkeytettäisiin poistamalla siitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain kanssa päällekkäiset säännökset.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole merkittäviä valtiontaloudellisia vaikutuksia. Esityksen tarkoituksena on lisätä valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen, valtakunnallisten nuorisoalan osaamiskeskusten ja nuorisokeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiseen ja niiden valtionavustusten myöntämiseen liittyvän menettelyn sujuvuutta ja selkeyttä täsmentämällä valtionapukelpoisuuden hyväksymisen ja valtionavustuksen myöntämisen perusteita.

Valtionapukelpoisia valtakunnallisia nuorisoalan järjestöjä on tällä hetkellä 117. Ehdotettujen säännösten perusteella tarkistettaisiin valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen valtionapukelpoisuuden hyväksymisen perusteita, joten valtionapukelpoisten järjestöjen määrän kasvun voidaan arvioida hidastuvan nykyisestä. Lisäksi valtionapukelpoisten järjestöjen määrän voidaan arvioida mahdollisesti jonkin verran vähenevän sen seurauksena, että ministeriö arvioisi uudelleen vuoden 2023 aikana nykyisten valtionapukelpoisten ja valtionavustusta saaneiden valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen valtionapukelpoisuuden tarkistettujen hyväksymisperusteiden mukaisesti.

Esityksen mukaan valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuus voitaisiin myös peruuttaa nykyistä helpommin. Valtionapukelpoisuuden peruuttamista koskevan menettelyn muuttaminen ei kuitenkaan arvioida merkittävästi vaikuttavan nykyisten valtionapukelpoisten järjestöjen asemaan tai niille myönnettäviin avustuksiin, vaan ehdotettu säännös tulisi sovellettavaksi vain yksittäistapauksissa silloin, jos järjestön toiminta ei enää täytä nuorisolaissa tai sen nojalla säädettyjä valtionapukelpoisuuden edellytyksiä. Jos valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuus kuitenkin peruutettaisiin, ei sille myönnettäisi myöskään enää valtionavustusta. Tällöin säästynyt avustusmäärä kohdennettaisiin uudelleen valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen avustamiseen tarkoitetun määrärahan sisällä. Mikäli valtionapukelpoisten järjestöjen määrä tulisi olennaisesti väheneään, voisi myöhemmin olla tarpeen uudelleen arvioida käytettävissä olevan määrärahan mitoitustarvetta.

Esityksen mukaisilla valtionavustuksen myöntämisen perusteisiin liittyvillä muutoksilla ei olisi vaikutuksia valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen avustamiseen tarkoitettun määrärahan kokonaismäärään. Vuonna 2021 opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt yleisavustusta 97 valtakunnalliselle nuorisoalan järjestölle ja vuonna 2022 yleisavustusta on myönnetty 95 järjestölle. Molempina vuosina myönnetyn avustuksen määrä on ollut yhteensä 18,6 miljoonaa euroa. Valtionavustuksen myöntämiseen liittyvien perusteiden tarkistaminen ei suoraan vaikuttaisi yksittäisten järjestöjen saamaan avustusmäärään, koska kunkin järjestön vuosittainen avustusmäärä riippuu myös avustusta hakevien ja saavien järjestöjen määrästä, myönnettävissä olevasta määrärahasta sekä järjestöjen suunnitellusta ja toteutuneesta toiminnasta. Mikäli valtionavustuksen myöntämisen perusteisiin liittyvien muutosten johdosta avustusta saavien järjestöjen määrä vähentyisi tai niiden saama avustusmäärä vähentyisi, kohdennettaisiin säästynyt avustusmäärä nykytilaa vastaavasti uudelleen valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen avustamiseen tarkoitettun määrärahan sisällä.

Valtakunnallisten nuorisoalan osaamiskeskusten tai nuorisokeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymistä ja avustuksen myöntämistä koskevilla muutoksilla ei myöskään olisi merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Esityksen mukaisilla valtionavustuksen myöntämisen perusteisiin liittyvillä muutoksilla ei olisi vaikutuksia nuorisokeskusten tai valtakunnallisten nuorisoalan osaamiskeskusten avustamiseen tarkoitettun määrärahan kokonaismäärään. Vaikka ehdotettujen säännösten perusteella tarkistettaisiin eräitä nuorisokeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymisen perusteita, valtionavustusta saavien nuorisokeskusten määrän voidaan arvioida kuitenkin pysyvän samana tai mahdollisesti pienenevän vain vähän. Jos valtionapukelpoisten nuorisokeskusten määrä vähenisi vain yksittäisten nuorisokeskusten osalta, säästynyt avustusmäärä kohdennettaisiin uudelleen nuorisokeskusten avustamiseen tarkoitettun määrärahan sisällä.

Valtakunnallisten nuorisoalan osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiseen liittyvillä muutoksilla ei olisi vaikutusta valtionapukelpoisten osaamiskeskusten määrään, koska osaamiskeskusten valtionapukelpoisuus hyväksytään määräajaksi kulloinkin voimassa olevan valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman ohjelmakaudeksi, ja määrä voi vaihdella kunkin ohjelmakauden painopisteiden mukaisesti. Valtakunnallisten nuorisoalan osaamiskeskusten osalta esityksessä ehdotetaan, että valtionavustuksen myöntämistä koskevasta säännöksestä poistettaisiin edellytys siitä, että osaamiskeskuksen mahdollinen ylijäämä on käytettävä keskuksen nuorisotyöhön ja sen kehittämiseen. Jatkossa osaamiskeskuksen toiminnasta syntyvä mahdollinen ylijäämä tulisi palauttaa opetus- ja kulttuuriministeriölle voimassa olevien erityisavustuksen yleisten ehtojen ja rajoitusten mukaisesti. Osaamiskeskuksille myönnettävällä avustuksella voidaan kattaa kaikki osaamiskeskustoiminnasta aiheutuvat kulut. Nykyinen sääntely on kuitenkin mahdollistanut sen, että osaamiskeskus on voinut osaamiskeskustoimintaan liittyvällä maksullisella palvelutoiminnallaan tuottaa ylijäämää, jonka se on voinut käyttää osaamiskeskustoimintaansa. Muutoksen seurauksena osaamiskeskuksen ei olisi enää tarkoituksenmukaista järjestää maksullista palvelutoimintaa, koska toiminnasta aiheutuva mahdollinen ylijäämä tulisi palauttaa ministeriölle.

Esityksessä ei ehdoteta säädettäväksi uusia velvoittavia tehtäviä kunnille, joten esityksellä ei ole vaikutuksia kuntien saamaan nuorisotyön valtionosuuteen. Esityksen mukaan nuorisolaissa ehdotetaan säädettäväksi Harrastamisen Suomen mallin mukaisesta nuorten harrastustoiminnasta, jota kunnat voisivat vapaaehtoisesti järjestää perusopetukseen osallistuville nuorille. Laissa säädettäisiin myös valtionavustuksen myöntämisestä Harrastamisen Suomen mallin mukaiseen nuorten harrastustoimintaan. Esityksen mukaan valtion talousarvioon voitaisiin ottaa vuosittain määräraha myönnettäväksi ehdotetussa laissa tarkoitettuun nuorten harrastustoimintaan. Jatkossakin Harrastamisen Suomen mallin mukaiseen nuorten harrastustoimintaan myönnettäväksi tarkoitettujen valtionavustusten suuruus riippuisi valtion talousarviossa kulloinkin osoitetusta vuosittaisesta määrärahasta. Mallin mukaiseen harrastustoimintaan on kunnille

myönnetty vuodesta 2021 alkaen valtionavustusta, ja valtiontalouden kehyspäätöksessä vuosille 2022—2025 Harrastamisen Suomen mallin määrärahasoksi on määritelty 14,5 miljoonaa euroa vuodessa. Valtion talousarvioon on myös vuonna 2022 otettu määrärahaa 14,5 miljoonaa euroa Harrastamisen Suomen malliin tarkoitettuihin valtionavustuksiin.

Kunnille on nykyisin myönnetty Harrastamisen Suomen mallin mukaisen harrastustoiminnan toteuttamiseen valtionavustuksena enintään 80 prosentin osuus avustettavan toiminnan kokonaiskustannuksista ja kunnilta on edellytetty avustuksen saamisen ehtona vähintään 20 prosenttia muuta rahoitusta avustettavan toiminnan kustannusten kattamiseksi. Kuntien omarahoitusosuuden osalta kunnille aiheutuisi harrastustoiminnan järjestämisestä jatkossakin kustannuksia, mutta ehdotetuilla nuorisolain uusilla säännöksillä ei olisi vaikutusta tältä osin nykytilaan. Koska harrastustoiminnan järjestäminen ja siihen liittyvän avustuksen hakeminen olisi jatkossakin kuntien omassa harkinnassa, ei esitys suoraan kasvattaisi kuntien menoja nykyisestä. Yksittäisen kunnan vuosittain saaman valtionavustuksen määrä voisi vähentyä ja toisaalta kunnan omarahoitusosuus kasvaa nykyisestä, jos valtion talousarviossa harrastustoimintaan varattu määräraha pysyy samalla tasolla jatkossakin ja jos avustusta hakevien kuntien määrä kasvaa nykyisestä ehdotetussa laissa tarkoitettua harrastustoiminnan vakiintuessa. Kunnan omarahoitusosuus voisi kasvaa nykyisestä myös, jos kunnalle myönnettävän valtionavustuksen määrä ei kasva, mutta kunta järjestäisi harrastustoimintaa nykyistä useammalle nuorelle.

Vaikutukset kuntien toimintaan

Harrastamisen Suomen mallin mukaisen nuorten harrastustoiminnan järjestäminen ja siihen tarkoitettua valtionavustuksen hakeminen olisi jatkossakin kunnille vapaaehtoista. Jos kunta päättäisi järjestää kyseistä harrastustoimintaa ja hakea siihen valtionavustusta, sen tulisi harrastustoimintaa järjestäessään toimia ehdotettujen säännösten mukaisesti. Käytännössä ehdotetussa laissa säädettävät harrastustoiminnan järjestämistä koskevat edellytykset ja mallin toteuttamiseen liittyvät tehtävät vastaisivat nykyisinkin Harrastamisen Suomen mallin toteuttamista koskevassa avustushaussa käytössä olleita kriteereitä, joita on arvioitu valtionavustuksia myönnettäessä ja avustusten määrää harkittaessa. Vaikka myönnettävän valtionavustuksen määrän harkinnassa huomioitavista tekijöistä ehdotetaan säädettäväksi jatkossa laissa, kyse olisi edelleen harkinnanvaraisista valtionavustuksista, ja jatkossakin kunnalle myönnettävän avustuksen määrään vaikuttaisi myös muun muassa käytettävissä olevan määrärahan taso, avustusta hakeneiden kuntien määrä, avustushakemuksessa kuvatun harrastustoiminnan laatu ja laajuus sekä se, miten kunta hakemuksensa perusteella toteuttaa ehdotetussa laissa tarkoitettuja tehtäviä.

Esitys parantaisi kuntien mahdollisuuksia vastata kunnassa asuvien nuorten harrastamisen tarpeisiin ja toiveisiin. Harrastamisen Suomen mallin mukaista nuorten harrastustoimintaa toteutettaisiin jatkossakin paikallisesti kunnissa. Esitys jättäisi kunnille mahdollisuuden toteuttaa mallin mukaista nuorten harrastustoimintaa paikalliset olosuhteet ja hyväksi todetut käytännöt huomioiden. Nuorten harrastustoiminnan toteuttamisen tapa voisi siis vaihdella kunnittain kuitenkin niin, että toiminta vastaa ehdotetun lain säännöksiä ja valtionavustushaun mukaisia kriteerejä. Kunnilla on paras tuntemus kunnassa asuvien lasten ja nuorten harrastustarpeista sekä harrastuksen järjestäjistä lähiseudulla. Kunta voisi lasten ja nuorten harrastustoiveita noudattaakseen palkata ohjaajia myös kauempaa, mikä tukisi osaltaan harrastusten laadukkuutta ja mieleisyyttä. Kaksikielisen kunnan järjestäessä Harrastamisen Suomen mallin mukaista nuorten harrastustoimintaa, kunnan tulee huolehtia siitä, että harrastustoimintaa tarjotaan yhdenvertaisin periaattein kumpaankin kieliryhmään kuuluville nuorille.

Esityksen mukaan kunta voisi nykytilaa vastaavasti hakea vuosittain avustusta Harrastamisen Suomen mallin mukaista nuorten harrastustoimintaa järjestäessään. Vuosittainen hakemuspro-

sessi, harrastustoiminnan koordinointi kunnassa sekä harrastustoiminnasta sopiminen harrastusten järjestäjien kanssa edellyttäisi kunnilta hallinnollista työtä ja resursseja jatkossakin. Hallinnollista työtä liittyisi muun muassa avustushakemuksen ja siihen tarvittavien suunnitelmien laatimiseen sekä nuorten kuulemisen toteuttamiseen. Myönnettäviin valtionavustuksiin liittyy myös raportointi hankkeen tuloksista sekä avustuksen käytöstä, kun valtionavustusta saaneen kunnan on tehtävä selvitys avustuksen käytöstä hankkeen päätyttyä. Selvitykseen sisältyisi sekä talousraportointi että tuloksellisuusraportointi. Valtionapuviranomaisella on myös valtionavustuslain 16 §:n nojalla oikeus tehdä valtionavustuksen saajan talouteen ja toimintaan kohdistuvia tarkastuksia, jotka ovat tarpeellisia valtionavustuksen maksamisessa ja käytön valvonnassa. Lisäksi valtionavustusta saavan kunnan tulisi selvittää, onko sillä velvollisuus noudattaa hankintalainsäädäntöä, ja ottaa se toiminnassaan tarvittaessa huomioon. Siten myös harrastamispalvelun mahdollinen kilpailuttaminen silloin, kun palvelu hankintaan muulta palveluntuottajalta, edellyttäisi kunnalta hallinnollista työtä.

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esitetyt valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen ja nuorisokeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiseen liittyvät muutokset lisääisivät jonkin verran opetus- ja kulttuuriministeriön työmäärää, kun valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen ja nuorisokeskusten valtionapukelpoisuudet arvioitaisiin sen selvittämiseksi, ovatko nykyiset valtionapukelpoiset toimijat valtionapukelpoisia myös ehdotetun lain voimaan tulon jälkeen. Työmäärän lisääntyminen tältä osin olisi kuitenkin kertaluonteista ja se kohdistuisi vain vuoteen 2023. Toisaalta ehdotettujen, nykyistä selkeämpien säännösten voidaan jatkossa arvioida sujuvoittavan valtionapukelpoisuuden hyväksymiseen ja valtionavustuksen myöntämiseen liittyvää päätösharkintaa ja siihen liittyvää menettelyä opetus- ja kulttuuriministeriössä. Siten edellä mainittujen tehtävien edellyttämä työmäärä ja sitä kautta niihin käytettävä työaika vähentyisivät nykyisestä. Myös valtakunnallisia nuorisoalan osaamiskeskuksia koskevien säännösten tarkistaminen lisäisi valtionavustusprosessin sujuvuutta, mikä puolestaan voisi vähentää jonkin verran valtionapukelpoisuuden hyväksymiseen ja valtionavustusten myöntämiseen liittyvien tehtävien edellyttämää työmäärää.

Harrastamisen Suomen mallin mukaista nuorten harrastustoimintaa on järjestetty ja siihen tarkoitettuja valtionavustuksia on myönnetty vuodesta 2021 lukien. Mallin pilottivaiheessa sekä sen ensimmäisiä toimintalukuvuosia koskevissa valtionavustushauissa aluehallintovirastot ovat vastanneet valtionavustushakemusten käsittelystä, avustusten myöntämisestä sekä avustuksen käytön valvonnasta. Opetus- ja kulttuuriministeriö on vastannut muun muassa mallin yleisestä informaatio-ohjauksesta, seurannasta, arvioinnista ja kehittämisestä sekä avustuksen hakuehtojen määrittämisestä. Tarkoitus on, että jatkossakin tehtävät jakautuisivat ministeriön ja aluehallintovirastojen kesken nykytilaa vastaavalla tavalla. Harrastamisen Suomen mallin osalta esityksen ei siten arvioida suoraan lisäävän opetus- ja kulttuuriministeriön tai aluehallintovirastojen työmäärää nykyisestä. Mikäli mallin vakiintumisen myötä nykyistä useampi kunta hakisi Harrastamisen Suomen mallin mukaiseen nuorten harrastustoimintaan myönnettävää valtionavustusta, kasvaisi aluehallintovirastojen työmäärä käsiteltävien hakemusten ja avustusselvitysten määrän lisääntymisen osalta.

Vaikutukset lapsiin, nuoriin ja nuorisoalan toimijoihin

Valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen, valtakunnallisten nuorisoalan osaamiskeskusten ja nuorisokeskusten toimintaan myönnettävät valtionavustukset kohdistuvat kokonaisuudessaan nuorisotyöhön, nuorisotoimintaan ja nuorisoalan palveluita tuottaviin järjestöihin, joiden välittömänä tai välillisenä kohderyhmänä ovat nuorisolaissa tarkoitettut nuoret. Nuoret käsitteenä kattaa myös lapsi-ikäryhmän, nuorten tarkoittaessa nuorisolain määritelmän mukaisesti kaikkia

alle 29-vuotiaita. Esityksessä ehdotetut muutokset valtionapukelpoisuuden hyväksymistä ja valtionavustuksen myöntämistä koskeviin säännöksiin vahvistaisivat ja selkeyttäisivät nuorisoalan toimijoiden avustusjärjestelmää. Muutetut säännökset auttaisivat valtionapuviranomaista kohdistamaan avustukset entistä tarkemmin laadukkaaseen ja ajankohtaiseen nuorisotyöhön ja -toimintaan, mikä välillisesti tukisi nuorten kasvu- ja elinoloja sekä vahvistaisi heidän aktiivista kansalaisuuttaan. Nuorisoalan toimijoiden kannalta valtionapukelpoisuuden ja avustusten myöntämisen perusteita koskevan sääntelyn selkeyttäminen parantaisi päätösten perusteluiden ymmärrettävyyttä ja siten myös päätöksenteon läpinäkyvyyttä.

Harrastamisen Suomen mallin mukaisen nuorten harrastustoiminnan vakiinnuttaminen edistäisi perusopetukseen osallistuvien nuorten hyvinvointia lisäämällä heidän mahdollisuuksiaan päästä mieluiten ja maksuttomien harrastusten piiriin. Tätä kautta esityksellä olisi välillisesti myönteisiä vaikutuksia myös lasten ja nuorten fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen, liikkumiseen ja osallistumismahdollisuuksiin. Harrastamisen Suomen mallin mukaisen nuorten harrastustoiminnan kautta yhä useampi nuori voisi löytää mieluisan harrastuksen riippumatta perheen sosioekonomisesta asemasta, asuinpaikasta, kodin etäisyydestä harrastuksiin taikka nuoren sairaudesta tai vammasta. Harrastamisen Suomen mallin mukainen nuorten harrastustoiminta edistää mahdollisuutta harrastamiseen esimerkiksi harvaan asutuilla alueilla, joissa nuorella ei ole välttämättä mahdollisuutta kulkea säännöllisesti harrastukseen. Harrastamisen Suomen mallin mukainen harrastustoiminta voisi edistää mahdollisuutta harrastamiseen myös nuorelle, joka ei tarvitsemansa avustajan puuttumisen vuoksi ole aiemmin päässyt harrastamaan. Lisäksi nuoret, jotka eivät aikaisemmin ole innostuneet harrastamisesta tai jotka eivät muutoin ole löytäneet mieleistään harrastusta, voisivat löytää matalalla kynnyksellä sekä moniammatillisen kentän avulla mieluisaa tekemistä koulupäivän yhteyteen uuden harrastuksen kautta. Harrastamisen Suomen mallin mukaisessa nuorten harrastustoiminnassa keskiössä on järjestettävän harrastustoiminnan laatu. Harrastuksen laatuun vaikuttavat tekijät, kuten ohjaajan osaaminen sekä turvallinen, syrjimätön ja kiusaamisesta vapaa ilmapiiri tukevat osaltaan harrastuksen mieluisuutta ja harrastuksen jatkamista.

Harrastamisen Suomen mallin mukainen nuorten harrastustoiminta vähentäisi myös aikaa, jonka nuoret viettävät esimerkiksi koulupäivän jälkeen ilman aikuisen läsnäoloa. Siten esitys tukisi välillisesti eri harrastussisältöjen kautta nuorten turvallista ja merkityksellistä vapaa-aikaa ja ehkäisisi yksinäisyyttä sekä syrjäytymistä, samalla kun nuoret oppivat uusia taitoja ja saavat uusia kavereita. Harrastamisen Suomen mallin mukainen nuorten harrastustoiminta tukee nuorten ryhmäytymistä ja yhteisöllisyyttä. Harrastusryhmässä nuori voi saada onnistumisen kokemuksia taidoissa, jotka eivät koulupäivän aikana välttämättä tule esiin. Lisäksi nuorille voisi vapautua myös enemmän ilta-aikaa perheiden yhteiseksi ajaksi, kun mallin mukaiset harrastukset järjestettäisiin mahdollisimman pian koulupäivän jälkeen tai ennen sen alkamista.

Esityksellä ei olisi vaikutuksia sukupuolten väliseen tasa-arvoon.

Vaikutukset nuorten kielellisiin oikeuksiin

Valtionapukelpoisten valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen toimintaan tarkoitettua avustusrahaa avustetaan vuosittain suomen-, ruotsin- ja saamenkielistä nuorisotoimintaa. Ehdotetuilla valtakunnallisia nuorisoalan järjestöjä koskevilla säännöksillä ei arvioida olevan vaikutuksia nuorten kielellisten oikeuksien toteutumiseen. Esityksen mukaan tultaisiin muuttamaan valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen valtionapukelpoisuusharkinnassa käytettävää valtakunnallisuusmääritelmää, josta säädetään nuorisotyöstä ja -politikasta annetussa valtioneuvoston asetuksessa. Tarkoituksena on jatkossakin turvata kielellisten tai muiden vähemmistöryhmien edellytyksiä saada valtionavustusta toimintaansa säilyttämällä mahdollisuus valtakun-

nallisuusmääritelmästä poikkeamiseen valtioneuvoston asetuksessa säädetyn mukaisesti. Valtioneuvoston asetuksen 5 §:n 4 momentin poikkeussäännöstä tulnaisiin todennäköisesti sovelta-
maan käytännössä nykyistä useammin, kun kielellisiä tai muita vähemmistöryhmiä edustavien
järjestöjen valtionapukelpoisuutta arvioitaisiin suhteessa valtakunnallisuusmääritelmään.

Valtakunnallisilta nuorisoalan osaamiskeskuksilta edellytetään nykyisin palvelukykyä molem-
milla kansalliskielillä. Valtakunnalliseksi nuorisoalan osaamiskeskukseksi voidaan valita suo-
men- tai ruotsinkielinen nuorisoalan toimija. Lisäksi yhdelle valtakunnallisista nuorisoalan
osaamiskeskuksista on annettu tehtäväksi koordinoita osaamiskeskusten suomenruotsalaista
nuorisotyötä. Ehdotetuilla valtakunnallisia nuorisoalan osaamiskeskuksia koskevilla säännök-
sillä ei muutettaisi nykytilaa tältä osin, eikä esityksellä olisi vaikutuksia nuorten kielellisten
oikeuksien toteutumiseen. Myöskään ehdotetuilla nuorisokeskuksia koskevilla säännösmuutok-
silla ei olisi vaikutuksia nuorten kielellisten oikeuksien toteutumiseen.

Harrastamisen Suomen mallin mukaista nuorten harrastustoimintaa koskevilla säännöksillä
mahdollistetaan harrastustoiminnan järjestäminen paikalliset olosuhteet huomioiden, eikä esi-
tyksellä rajoitettaisi kunnan mahdollisuutta järjestää nuorten harrastustoimintaa esimerkiksi eri
kielillä. Harrastusryhmät voisivat olla tarpeen mukaan myös kaksikielisiä. Jos kaksikielinen
kunta järjestää Harrastamisen Suomen mallin mukaista nuorten harrastustoimintaa, tulisi kun-
nan huolehtia, että harrastustoimintaa tarjotaan yhdenvertaisin periaattein kumpaankin kieliryh-
mään kuuluville nuorille.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi nuorisolakiin uudet säännökset Harrastamisen Suomen mal-
lin mukaisesta nuorten harrastustoiminnasta sekä valtionavustuksen myöntämisestä kyseiseen
harrastustoimintaan. Esityksen valmistelussa Harrastamisen Suomen mallin mukaisesta nuorten
harrastustoiminnasta säätämisen yhtenä toteuttamisvaihtoehtona oli säätää nuorten harrastustoi-
minnasta sekä siihen myönnettävästä valtionavustuksesta muussa laissa kuin nuorisolaissa tai
säätää mallin mukaisesta nuorten harrastustoiminnasta kokonaan erillinen laki. Esityksen val-
mistelussa arvioitiin kuitenkin olevan tarkoituksenmukaisinta säätää Harrastamisen Suomen
mallin mukaisesta nuorten harrastustoiminnasta nuorisolaissa, koska jo nykyisin mallin mukai-
seen nuorten harrastustoimintaan tarkoitettuja valtionavustuksia on myönnetty nuorisolain no-
jalla, ja koska nuorisolain tavoitteet vastaavat myös Harrastamisen Suomen mallin mukaisen
nuorten harrastustoiminnan tavoitteita. Nuorisolain yhtenä tavoitteena on tukea nuorten harras-
tamista. Lisäksi nuorisolain tavoitteina on muun muassa edistää nuorten osallisuutta ja vaikut-
tamismahdollisuuksia sekä kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa, tukea nuorten kasvua,
itsenäistymistä, yhteisöllisyyttä sekä niihin liittyvää tietojen ja taitojen oppimista sekä tukea
nuorten toimintaa kansalaisyhteiskunnassa. Lisäksi nuorisolaissa säädetään jo nykyisin kunnan
vastuusta nuorisotyössä ja -politiikassa. Voimassa olevan lain mukaan kunnan tulee paikalliset
olosuhteet huomioon ottaen luoda edellytyksiä nuorisotyölle ja -toiminnalle järjestämällä nuo-
rille suunnattuja palveluja ja tiloja sekä tukemalla nuorten kansalaistoimintaa. Lisäksi nuoriso-
laissa säädetään eräistä kunnille myönnettävistä valtionavustuksista tarkoituksiin, jotka eivät
kuulu kuntien lakisäätöihin tehtäviin. Tällainen tehtävä on esimerkiksi etsivän nuorisotyön jär-
jestäminen, joka on kunnille vapaaehtoista, ja jonka toteuttamiseen voidaan myöntää valtion-
avustusta. Nuorisolain nykyiset säännökset myös mahdollistavat sen, että ministeriö voi osoittaa
aluehallintoviraston myönnettäväksi valtion talousarvioon otettuja avustusrahoja. Harras-
tamisen Suomen mallin pilottivaiheeseen ja ensimmäisille toimintalukuvuosille tarkoitettujen
valtionavustusten myöntämisestä ovat vastanneet aluehallintovirastot.

Esityksen mukaan Harrastamisen Suomen mallin mukainen nuorten harrastustoiminta olisi tarkoitettu nuorisolain nuoria koskevasta määritelmästä poiketen perusopetukseen osallistuvilla nuorilla. Esityksessä perusopetukseen osallistuvilla nuorilla tarkoitetaan 1.—9. vuosiluokan oppilaita. Kohderyhmän osalta yhtenä toteuttamisvaihtoehtona olisi, että Harrastamisen Suomen mallin mukaisen nuorten harrastustoiminnan kohderyhmä kattaisi myös muut nuoret kuin perusopetukseen osallistuvat nuoret. Esityksen valmistelussa arvioitavana oli kohderyhmän ulottaminen erityisesti kaikkiin oppivelvollisiin nuoriin, eli 7—18-vuotiaisiin. Tässä vaihtoehdossa nykyistä useammat nuoret voisivat osallistua maksuttomaan harrastustoimintaan, mutta harrastustoiminnan käytännön järjestäminen esimerkiksi koulupäivän jälkeen pääsääntöisesti koulun tiloissa voisi olla ongelmallista, kun perusopetuksen oppimäärän suorittamisen jälkeiset toisen asteen opinnot eivät keskity yhtenäisesti koulun ja koulupäivän ympärille vastaavalla tavalla kuin koko ikäluokan tavoitavassa perusopetuksessa. Sen sijaan toisen asteen opintoihin liittyy keskeisesti vapaa hakeutumisoikeus, erilaiset osaamisen hankkimistavat ja monipuoliset oppimisympäristöt. Kun otetaan huomioon Harrastamisen Suomen mallin mukaiseen nuorten harrastustoimintaan liittyvä nykyinen kohderyhmä ja käytännön toteutus sekä kyseisen harrastustoiminnan tarkoitus, jonka mukaan harrastus liittyisi ajallisesti koulupäivän yhteyteen ja harrastukset järjestettäisiin pääsääntöisesti koulun tiloissa tai sen lähellä olevissa tiloissa, on esityksen mukaista kohderyhmää pidettävä soveltuvimpana vaihtoehtona.

Yhtenä toteuttamisvaihtoehtona selvitettiin myös mahdollisuutta säätää Harrastamisen Suomen mallin mukaisesta nuorten harrastustoiminnasta kunnille uusi lakisääteinen tehtävä. Tällöin harrastustoiminnan rahoitus olisi tullut toteuttaa osana nuorisotoimen valtionosuutta korottamalla valtion talousarviossa yksikköhintaa, jonka perusteella nuorisotoimen valtionosuus lasketaan. Nuorisolain 16 §:n mukaan kunnalle myönnettävästä valtionosuudesta nuorisolain mukaisiin käyttötarkoituksiin säädetään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (1705/2009). Nuorisotyön käyttökustannuksiin myönnettävän valtionosuuden laskemisesta säädetään tarkemmin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 21 §:n 2 momentissa. Tässä vaihtoehdossa kuntien ei tarvitsisi hakea avustusta vuosittain Harrastamisen Suomen mallin mukaiseen nuorten harrastustoimintaan, vaan rahoitus suoritettaisiin kunnille yleiskatteellisena valtionosuutena. Vaihtoehto voisi olla hakemusprosessiin liittyvän kuntien ja aluehallintovirastojen työmäärän osalta esitettyä vaihtoehtoa kevyempi. Tällöin ministeriöllä tai aluehallintovirastoilla ei olisi kuitenkaan mahdollisuutta varmistaa järjestettävän harrastustoiminnan ja sen tavoitteiden toteutumista, eikä seurata toiminnan laajuutta ja laatua vastaavalla tavalla kuin esitettävässä mallissa ilman, että lakiin olisi säädettävä kuntia koskeva velvoite järjestää mallin mukaista toimintaa jokaiselle perusopetukseen osallistuvalla nuorella kunnassa. Kun esityksen mukaisessa vaihtoehdossa harrastustoiminnan järjestäminen olisi kunnille vapaaehtoista ja kun toiminnan toteuttamiseen käytettävissä oleva määräraha kohdistuisi kunnille suoraan nimenomaan Harrastamisen Suomen mallin mukaiseen nuorten harrastustoimintaan ehdotetussa laissa tarkemmin säädettävien edellytysten mukaisesti, on esityksen mukaisen toteuttamismallin ja toiminnan rahoittamisen valtionavustuksin katsottava olevan vaihtoehtoista tarkoituksenmukaisiin.

5.2 Ulkomainen lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

Islanti

Hallitusohjelmakirjauksessa mainittu Islannin malli on yhteisnimitys toimille, joita Islannissa on 1990-luvulta lähtien toteutettu lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi. Varsinaisen rajatun Islannin mallin konseptista ei vallitse Islannissa selkeää yksimielisyyttä, mutta sitä on kutsuttu muun muassa laaja-alaiseksi päihde-ehkäisyn strategiaksi, joka koostuu niin yksilötason, yhteisöjen, koulun, vapaa-ajan, perheen kuin politiikan toimenpiteistä. Tutkimustulosten mukaan islantilaisien nuorten alkoholin ja muiden päihteiden käyttö oli 1990-luvulla

Euroopan kärkitasoa, ja tätä havaintoa pidetään Islannin mallin lähtökohtana. Järjestelmällisellä työllä tilanne on käännetty, ja islantilaiset lapset ja nuoret käyttävät nykyisin vähiten päihteitä Euroopassa. Menestykseen johtaneet toimenpiteet ovat perustuneet tutkimuksiin ja kyselyihin. Erityisesti Islannin mallin keskiössä on ollut vapaa-ajantoiminnan kehittäminen sekä yhteisöjen ja vanhempien sitouttaminen.

Yksi Islannin mallin ulottuvuus on lasten ja nuorten harrastaminen. Osana Islannin mallia valtion rahoitusta lasten urheilu-, musiikki-, tanssi- ja muiden harrastusten tukemiseksi lisättiin. Nykyään kaikille islantilaislapsille ja -nuorille tarjotaan vapaa-ajankortti. Se luo jokaiselle mahdollisuuden osallistua järjestettyyn vapaa-ajantoimintaan riippumatta lapsen perheen taloudellisesta tai sosiaalisesta taustasta. Vapaa-ajantoiminnalla pyritään kehittämään lasten kommunikaatiotaitoja, sosiaalisia taitoja, minä-kuvaa ja sosiaalista sitoutumista. Arvojen kehittäminen tapahtuu kolmijakoisesti kodin, vapaa-ajantoiminnan ja koulun välillä. Vapaa-ajantoimintaan liittyy tyypillisesti harrastamista koulupäivän jälkeen koulujen tiloissa ja paikallisten harrastuksen järjestäjien toimesta. Lisäksi lapset ja nuoret voivat osallistua esimerkiksi urheiluseuratoimintaan oman asuinpaikkansa lähellä. Tämä mahdollistaa lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisen omassa lähiyhteisössä koulun, perheen, vertaisten ja harrastustoiminnan yhteistyönä.

Yhteisöjen ja vanhempien sitouttamisella on Islannissa keskeinen rooli lasten hyvinvoinnin edistämisessä. Käytännössä se tarkoittaa vanhempien kouluttamista, tiedottamista ja vastuuttamista. Vanhempia rohkaistaan keskustelemaan lasten ystäväpiiristä ja ajanvietosta iltaisin sekä sitoutumaan olemaan ostamatta alkoholia lapsilleen, kieltämään valvomattomien juhlien järjestämisen ja pitämään huolta myös muiden perheiden lapsista ja nuorista. Toiminta, kuten vanhempien ilta-aikaan tapahtuvat valvontakävelyt, tapahtuvat paikallistasolla, mutta toiminnan ohjaus ja kehykset on rakennettu yhteiskunnan tasolla.

6 Lausuntopalaute

Lausunnon antoi kaikkiaan 116 tahoja. Lausunnonantajat pitivät lain tarkistamisen lähtökohtia ja tavoitteita, kuten valtakunnallisten nuorisovaltuustojen, valtakunnallisten nuorisovaltuustojen osaamiskeskusten ja nuorisokeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiseen ja valtionavustusten myöntämiseen liittyvien menettelyjen sujuvuuden ja läpinäkyvyyden lisäämistä, pääosin kannatettavina. Yleisesti lausunnoissa arvioitiin, että valtionavustusta saavien toimijoiden toiminnan vaikuttavuuden arviointiin sekä avustamisen läpinäkyvyyteen liittyvät ehdotetut täsmennykset ovat tarpeellisia.

Valtakunnallisen nuorisovaltuustojen järjestön valtionapukelpoisuutta ja valtionavustuksen myöntämistä koskevia muutoksia kommentoineista järjestöistä enemmistö piti esitettyjä muutoksia pääosin perusteltuina. Lausunnoissa suhtauduttiin kuitenkin kriittisesti muun muassa järjestön toiminnan valtakunnallisuutta koskevan tunnusmerkistön muuttamiseen siltä osin, kuinka monen maakunnan alueella toimintaa jatkossa edellytetään. Lausunnonantajien huolenaiheena oli muun muassa se, voisiko nuorisovaltuustojen toiminnalta edellytettävä maakuntien määrä, jotta sen toiminnan voitaisiin katsoa olevan valtakunnallista, olla liian tiukka erityisesti eri kieliryhmien kielellisten oikeuksien toteutumisen kannalta arvioituna. Valtakunnallisuusarvioinnissa edellytettävien maakuntien määrästä säädettäisiin valtioneuvoston asetuksessa, jossa olisi tarpeen ottaa huomioon toiminnan tosiasiallinen valtakunnallisuus, asetuksessa säädettävien maakuntien määrä suhteessa kaikkien maakuntien määrään sekä se, että tarkoituksena ei ole avustaa pelkästään alueellista tai paikallista toimintaa. Esityksen valmistelun yhteydessä ei ole noussut esiin tarvetta eikä lausunnoilla olleen esitysluonnoksen perusteella ole ehdotettu muutettavaksi voimassa olevan nuorisotyöstä ja -politiikasta annetun valtioneuvoston asetuksen 5 §:n säännöstä, jonka mukaan säädetyistä hyväksymisperusteista tai järjestön toiminnan valtakunnallisuusmääritelmästä voidaan poiketa kielellisen tai muun vähemmistön keskuudessa tai

toimialallaan valtakunnallisesti edustavaksi katsottavan järjestön osalta. Kyseisen säännöksen tarkoituksena on turvata eri kielellisten ja kulttuuristen ryhmien, kuten ruotsinkielisten ja alkuperäiskansa saamelaisten mahdollisuutta saada valtionavustusta toimintaansa myös tapauksissa, joissa avustettava toiminta tavoittaisi kohderyhmänsä muutoin riittävästi, mutta valtakunnallisuuden edellytyksenä oleva ehto ei täysin täytyisi.

Valtakunnallisen nuorisolan järjestön toiminnan ajankohtaisuuden lisäämistä valtionapukelpoisuuden yhdeksi arviointitekijäksi pidettiin lausunnoissa periaatteessa tarpeellisenä ja kannatettavana ehdotuksena, mutta lausunnoissa toivottiin kuitenkin tarkennuksia ajankohtaisuuden määritelmään ja mittaamisen tapaan. Tältä osin esityksen perusteluja on täsmennetty lausuntopalautteen perusteella.

Lausunnoissa kannatettiin laajasti edotusta siitä, että valtakunnallisen nuorisolan järjestön valtionapukelpoisuus voitaisiin jatkossa peruuttaa nykyistä nopeammin sellaiselta järjestöltä, jonka toiminta on selkeästi ristiriidassa nuorisolain säännösten kanssa. Lausunnonantajat kuitenkin pitivät tärkeänä, että säännöksen nojalla valtionapukelpoisuuden menettäneellä järjestöllä tulee jatkossakin olla mahdollisuus hakea valtionapukelpoisuutta uudelleen, mikäli valtionapukelpoisuuden edellytykset täyttyisivät uudelleen. Tarkoitus on, että valtionapukelpoisuuden menettänyt järjestö voisi hakea kelpoisuutta uudelleen nuorisolain säännösten mukaisesti, joten esityksen perusteluja on täydennetty tältä osin.

Valtakunnallisia nuorisolan osaamiskeskustoimintaa koskevia säännöksiä kommentoineet lausunnonantajat pitivät ehdotettuja muutoksia pääosin kannatettavina ja perusteltuina. Yleisesti lausunnoissa pidettiin valtionavustuksen myöntämisen perusteiden selkeyttämistä ja läpinäkyvyyden lisäämistä tarpeellisenä. Useissa lausunnoissa pidettiin tarkoituksenmukaisena ehdotusta, jonka mukaan osaamiskeskustoiminnan toteutus sidotaan selkeämmin valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman painopistealueisiin. Osaamiskeskustoimintaa koskeviin säännösehdoituksiin kriittisesti suhtautuvissa lausunnoissa kuitenkin arvioitiin, että nuorisolain sekä nuorisotyöstä ja -politiikasta annetun valtioneuvoston asetuksen muutoksilla ei pystytä riittävästi selkiyttämään ja parantamaan osaamiskeskustoimintajärjestelmään liittyviä organisatorisia haasteita.

Nuorisokeskuksia koskevien säännösehdoitusten osalta lausunnoissa pidettiin tärkeänä, että nuorisokeskusten valtionavustusten myöntämiskriteerit ovat yhdenvertaiset ja oikeudenmukaiset. Lausunnonantajat kannattivat valtionapukelpoisuuden hyväksymiseen liittyen yksityiskohtaisemman tehtäväluettelon poistamista, jossa kuvataan nuorisokeskusten toimintaa. Lausunnoissa pidettiin myönteisenä, että jatkossa korostetaan keskuksen nuorisotyöllistä tehtävää riippumatta järjestettävän toiminnan muodosta. Myös nuorisokeskusten toiminnan ympärivuotisuus nähtiin kannatettavana ja tarpeellisenä kriteerinä. Yleisesti lausunnoissa nähtiin hyvänä, että jatkossa korostetaan enemmän nuorisokeskusten toiminnan merkitystä ja vaikuttavuutta nuorisotyön ja -toiminnan kannalta. Esitettyjen muutosten katsottiin vahvistavan kokonaisuudessaan nuorisokeskusten roolia nuorisotyön kentällä.

Valtaosa lausunnonantajista kannatti Harrastamisen Suomen mallin tavoitteita ja mallin vakiinnuttamista. Lausunnonantajien näkemykset jakautuivat kuitenkin sen osalta, tuleeko Harrastamisen Suomen mallista säätää ehdotetulla tavalla laissa vai ei. Lausunnonantajien näkemysten jakautumisesta huolimatta suurin osa Harrastamisen Suomen mallia koskevia ehdotuksia kommentoineista lausunnonantajista kannatti Harrastamisen Suomen mallin kirjaamista lakiin ainakin jollain tavoin. Osa niistä lausunnonantajista, jotka kannattivat Harrastamisen Suomen mallista säätämistä, katsoivat, että Harrastamisen Suomen mallista tulisi säätää nuorisolain sijasta perusopetuslaissa (628/1998). Perusopetuslaissa säätämistä perusteltiin lausunnoissa muun muassa sillä, että harrastamisen Suomen mallin mukainen toiminta kytkeytyisi tällöin vahvemmin

koulun muuhun toimintaan. Jo nykyisin Harrastamisen Suomen mallin mukaiseen nuorten harrastustoimintaan tarkoitettuja valtionavustuksia on myönnetty nuorisolain nojalla, minkä lisäksi nuorisolain tavoitteet vastaavat myös Harrastamisen Suomen mallin ja sen mukaisesti toteutetun harrastustoiminnan tavoitteita, joten esitystä ei ole tältä osin katsottu tarkoituksenmukaiseksi muuttaa lausuntopalautteen perusteella.

Muutamissa lausunnoissa katsottiin, että Harrastamisen Suomen mallia koskevaa uutta 12 a §:ää tulisi muuttaa siten, että harrastustoiminnan järjestäminen kesken koulupäivän ei ole mahdollista ottaen huomioon, että koulupäivä on yhtenäinen kokonaisuus ja sen sisällä järjestettävän opetuksesta erillisen harrastustoiminnan toteuttaminen olisi haastavaa muun muassa vastuu- ja toimivaltakysymysten rajanvedon osalta. Esitystä on tältä osin muutettu niin, että harrastamisen tulisi tapahtua koulupäivän jälkeen tai ennen sen alkamista. Lisäksi useissa lausunnoissa katsottiin, että mallia koskevaan säännökseen tulisi lisätä maininta siitä, että kunta voisi järjestää Harrastamisen Suomen mallin mukaista harrastustoimintaa hankkimalla palveluja myös muulta palveluntuottajalta. Harrastustoiminnan järjestäminen myös harrastuspalveluja hankkimalla on nykyisinkin mahdollista Harrastamisen Suomen mallin mukaisessa nuorten harrastustoiminnassa ja tarkoitus on, että käytäntö olisi mahdollista jatkossakin, joten säännöstä on tältä osin täydennetty lausuntokierroksen jälkeen.

Useissa lausunnoissa katsottiin, että Harrastamisen Suomen mallin mukaisessa harrastustoiminnassa olisi tarpeen huomioida myös perusopetusikää vanhemmat nuoret, varsinkin kun mallista ehdotetaan säädettäväksi nuorisolaissa, jossa nuorilla tarkoitetaan kaikkia alle 29-vuotiaita. Enimmäkseen näissä lausunnoissa Harrastamisen Suomen mallin toteutuksen laajentamista esitettiin koskemaan myös toisella asteella opiskelevia nuoria. Esitystä ei tältä osin ole jatkovalmistelussa muutettu, koska ehdotettua kohderyhmää on edellä jaksossa *5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset* kuvatulla tavalla pidettävä Harrastamisen Suomen mallin mukaisen nuorten harrastustoiminnan tarkoitukseen ja toteuttamiseen paremmin soveltuvana vaihtoehtona.

Yleisesti lausunnoissa katsottiin, että Harrastamisen Suomen mallin mukaiselle nuorten harrastustoiminnalle tulisi varmistaa riittävä rahoitus siten, että sitä voidaan toteuttaa kaikissa kunnissa ja että kuntia ja harrastusten järjestäjiä tuetaan mallin toteuttamisessa. Lisäksi lausunnoissa nähtiin haasteena ehdotetun valtionavustusrahoinnoksen osalta sen hakemisen aiheuttama hallinnollisen työn lisääntyminen kunnissa. Yleisesti lausunnoissa toivottiin Harrastamisen Suomen mallin osalta myös esityksen perusteluja ja vaikutusarviointia sekä mallin yhdenvertaisuustarkastelua tarkennettavan ja laajennettavan. Lausuntopalaute on otettu huomioon jatkovalmistelussa ja perusteluja on näiltä osin täydennetty.

Lausuntokierroksen jälkeen esityksestä on poistettu ehdotus valtionosuuksien ja -avustusten rahoitusta koskevan nuorisolain 26 §:n kumoamisesta. Lausuntokierroksen aikana sisäministeriössä on valmisteltu luonnosta hallituksen esitykseksi arpajaislain muuttamisesta, jolla poistettaisiin rahapelituotolla rahoitettujen toimintojen taloudellinen ja määrärahasoon liittyvä riippuvuus Veikkaus Oy:n tuotosta. Veikkaus Oy:n tuotolla rahoitetuille toiminnoille on tarkoitus ottaa käyttöön uusi rahoitusmalli, jossa toimintoja rahoitettaisiin vuoden 2024 alusta lukien menokehysten sisältä yleiskatteellisista budjettivaroista. Arpajaislaissa (1047/2001) säädetyistä Veikkaus Oy:n tuoton yksilöidystä käyttötarkoituksista ja rahoituksen jakautumisesta eri käyttökohteisiin luovuttaisiin uuden rahoitusmallin johdosta. Esityksen jatkovalmistelussa on katsottu tarkoituksenmukaiseksi, että nuorisolain 26 §:n muutostarvetta arvioitaisiin osana uuden rahoitusmallin valmistelua yhdessä muiden opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan lakien vastaavien säännösten kanssa.

7 Säännöskohtaiset perustelut

12 a §. *Harrastamisen Suomen mallin mukainen nuorten harrastustoiminta.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä, jossa säädettäisiin Harrastamisen Suomen mallin mukaisesta nuorten harrastustoiminnasta ja sen tarkoituksesta sekä kyseisen harrastustoiminnan toteuttamisesta kunnassa, ja siihen liittyvistä kunnan tehtävistä. Harrastamisen Suomen mallin mukaisen nuorten harrastustoiminnan järjestäminen olisi kunnille vapaaehtoinen tehtävä.

Pykälän *1 momentin* mukaan Harrastamisen Suomen mallin mukaisen nuorten harrastustoiminnan tarkoituksena olisi edistää nuorten hyvinvointia mahdollistamalla perusopetukseen osallistuvalla nuorelle mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän jälkeen tai ennen sen alkamista. Ehdotetun säännöksen mukaan nuorten harrastustoiminnalla tarkoitettaisiin nuorisolaissa Harrastamisen Suomen mallin mukaista nuorten harrastustoimintaa. Harrastustoimintaan osallistuminen olisi nuorelle vapaaehtoista. Kyse on nuorten vapaa-ajan toiminnasta, mutta tarkoitus on, että harrastus liittyisi ajallisesti koulupäivään siten, että harrastus järjestettäisiin pääsääntöisesti koulun tiloissa tai koulua lähellä olevissa tiloissa mahdollisimman pian koulupäivän jälkeen tai ennen sen alkamista huomioiden nuorten jaksaminen ja koulupäivään liittyvät aikataulut. Harrastustoimintaa voitaisiin järjestää myös muualla, mikäli harrastuksen sisältö sitä edellyttäisi. Jos harrastus järjestettäisiin koulun tiloissa, harrastus ei kuitenkaan sisältyisi perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitettuun opetukseen, eikä harrastustoimintaan siten sovellettaisi perusopetuslain säännöksiä. Esimerkiksi ehdotetussa laissa tarkoitettussa nuorten harrastustoiminnassa tapahtuneen tapaturman osalta ei sovellettaisi perusopetuslain tapaturman hoitoa koskevaa säännöstä. Harrastustoiminnassa ei sovellettaisi myöskään perusopetuslain kurinpidollisia toimenpiteitä koskevia säännöksiä.

Perusopetukseen osallistuvalla nuorella tarkoitetaan kaikkia perusopetuksen 1.—9. vuosiluokkien oppilaita. Kunta päättäisi jatkossakin missä laajuudessa se järjestää alueellaan perusopetukseen osallistuville nuorille Harrastamisen Suomen mallin mukaista nuorten harrastustoimintaa. Harrastustoimintaa voitaisiin nykytilaa vastaavasti järjestää myös nuorille, jotka osallistuvat perusopetuslaissa tarkoitettuun opetukseen, jonka järjestämiseen valtioneuvosto on myöntänyt luvan rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle.

Pykälän *2 momentin* mukaan nuorten harrastustoimintaa voisi järjestää kunta yksin tai yhdessä muiden kuntien kanssa. Kunta voisi järjestää nuorten harrastustoimintaa hankkimalla palveluja myös muulta julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta, jolloin kunta vastaisi siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään ehdotetun lain mukaisesti. Kunta myös vastaisi Harrastamisen Suomen mallin mukaisen nuorten harrastustoiminnan toteuttamiseen tarkoitettua valtionavustuksen hausta sekä mallin järjestämisestä ja koordinoinnista omalla alueellaan.

Pykälän *3 momentissa* säädettäisiin, että kunnan järjestäessä nuorten harrastustoimintaa, sen tulisi kuulla nuoria heidän harrastustoiveistaan, yhteen sovittaa olemassa olevia harrastamisen hyviä toimintatapoja sekä edistää koulun ja harrastustoiminnan järjestäjien yhteistyötä. Kuulemisessa tulisi kysyä nuorten harrastustoiveita koulukohtaisesti. Kunnat ovat nykyisin voineet hyödyntää kuulemisessa opetus- ja kulttuuriministeriön valtakunnallista koululaiskyselyä, johon oppilaat vastaavat nimettömästi koulukohtaisella koodillisella linkillä. Jatkossakin kunnat voisivat hyödyntää vastaavia valtakunnallisia kyselyitä nuorten kuulemisessa. Kunnat voisivat nykytilaa vastaavasti järjestää vaihtoehtoisesti myös oman kuulemisen päättämällä tavalla ja käyttää sen tuloksia valtionavustushaussa.

Ehdotetun 3 momentin mukaan kunnan tulisi myös laatia koulukohtainen harrastussuunnitelma nuorten kuulemisesta saatujen tietojen perusteella. Harrastussuunnitelmaan kunta kokoaisi

muun muassa nuorten kuulemisesta saadun tiedon perusteella nuorten toiveiden mukaiset harrastukset sekä tiedon, mitkä toimijat on valittu harrastusten järjestäjiksi tai tarvittaessa suunnitelman vielä puuttuvien järjestäjien löytämiseksi, harrastusten sisältöjen kuvaukset, tiedon harrastusten alkamisajankohdasta ja säännöllisyydestä, tiedot harrastusten ohjaajien osaamisesta sekä tiedon siitä, missä kouluissa harrastustoimintaa kunnassa järjestetään.

Lisäksi ehdotetussa 3 momentissa säädettäisiin, että kunnan tulisi myös huolehtia, että harrastustoiminnan järjestäjällä on tiedot ja taidot sen harrastuksen ohjaamiseen, josta järjestäjä vastaa nuorten harrastustoiminnassa. Harrastustoiminnan järjestäjän harrastuksen ohjaamiseen liittyvillä tiedoilla ja taidoilla tarkoitettaisiin sellaista riittävää osaamista ja kokemusta, jota järjestettävän harrastuksen laadukkaaseen ohjaamiseen vaaditaan niin harrastuksen sisällöllisen osaamisen kuin lasten ja nuorten pedagogisen ohjaamisen näkökulmasta. Harrastustoiminnan järjestäjinä voisivat olla esimerkiksi liikunta- ja urheiluseurat, taide- ja kulttuuritoimijat, nuorisoyhdistykset, kunnat sekä muut harrastustoimintaa järjestävät yhteisöt, joilla on osaamista lasten ja nuorten kanssa toimimisesta.

17 §. *Valtakunnallisen nuorisoyhdistyksen valtionapukelpoisuus.* Voimassa olevan pykälän 2 momentissa säädetään, että valtionapukelpoiseksi voidaan hyväksyä sellainen nuorisoyhdistys, joka toteuttaa 2 §:ssä säädettyjä tavoitteita ja lähtökohtia. Valtakunnallisen nuorisoyhdistyksen valtionapukelpoisuutta harkittaessa otetaan huomioon yhdistyksen toiminnan valtakunnallisuus, laatu, laajuus ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus ja se, miten yhdistys edistää nuorten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja osallisuutta.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että valtakunnallisen nuorisoyhdistyksen valtionapukelpoisuusharkinnassa korostettaisiin nykytilaa enemmän yhdistyksen toiminnan merkitystä ja vaikuttavuutta nimenomaisesti nuorisotyön ja -toiminnan kannalta. Valtionapukelpoisuusharkinnassa nykyiset säännökset antavat kohtalaisen vähän painoarvoa yhdistyksen toiminnan merkitykselle ja vaikuttavuudelle nuorisotyön ja -toiminnan kannalta tarkasteltuna. Yhteiskunnallinen vaikuttavuus on voimassa olevassa säännöksessä yksi viidestä arviointiperusteesta. Yhdistyksen toiminnan merkityksen ja vaikuttavuuden tulisi kuitenkin olla keskeisin tekijä, jonka osalta valtionapukelpoisuutta arvioidaan. Lisäksi yhteiskunnallinen vaikuttavuus on arviointiperusteena osoittautunut monitulkintaiseksi ja hankalasti sovellettavaksi. Siten ehdotetun säännöksen mukaan valtakunnallisen nuorisoyhdistyksen valtionapukelpoisuutta harkittaessa otettaisiin huomioon yhdistyksen toiminnan merkitys ja vaikuttavuus nuorisotyön ja -toiminnan kannalta nykyisen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden sijasta.

Voimassa olevaa säännöstä vastaavasti yhdistyksen toiminnan valtakunnallisuutta arviointiin jatkossakin avustuskelpoisuuden ehtona, mutta valtakunnallisuuden määrittelyä ehdotetaan kuitenkin tarkennettavaksi valtioneuvoston asetuksessa. Nykyisin asetuksen mukaan edellytetään toimintaa vähintään kolmen maakunnan alueella, mikä on osoittautunut valtionapukelpoisuusharkinnassa liian väljäksi ja yksipuoliseksi määrittelyksi. Asetuksen 5 §:n 4 momentin mukaan yhdistyksen toiminnan valtakunnallisuusmääritelmästä voitaisiin jatkossakin poiketa kielellisen tai muun vähemmistön keskuudessa tai toimialallaan valtakunnallisesti edustavaksi katsottavan yhdistyksen osalta edellyttäen, että yhdistyksen toiminnalla kuitenkin on riittävä kattavuus suhteessa yhdistyksen määrittelemään kohderyhmään.

Valtionapukelpoisuuden saamisen yhtenä edellytyksenä olisi nykytilaa vastaavasti, että yhdistys edistää nuorten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja osallisuutta. Ehdotetun säännöksen mukaan valtionapukelpoisuuden arviointiperusteisiin lisättäisiin uutena arviointiperusteena yhdistyksen toiminnan ajankohtaisuus sen varmistamiseksi, että nuorille suunnattu yhdistystoiminta tosiasiallisesti vastaa nuorten tarpeita ja odotuksia. Muutos kannustaisi nuorisoyhdistyksiä yhä pa-

remmin selvittämään kohderyhmäänsä kuuluvien nuorten näkemyksiä ja toiveita heille järjestettävään toimintaan sekä reagoimaan yhä paremmin yhteiskunnallisiin muutoksiin. Toiminnan ajankohtaisuutta on valtionapukelpoisuuden arvioinnissa tarkasteltu nykyisin lähinnä osana toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Toiminnan ajankohtaisuuden arvioimisella tarkoitetaan sen arvioimista, miten hyvin järjestön toiminta vastaa nuorten muuttuviin tarpeisiin. Tarkoituksena on kohdistaa nykyistä paremmin valtionavustuksia nuorten kiinnostukseen ja tarpeisiin perustuvaan toimintaan. Tässä yhteydessä nuorten muuttuvia tarpeita tarkasteltaisiin nuorten elämässä, toiminnassa ja toimintaympäristössä tapahtuvien merkittävien muutostrendien kautta. Tällaisia merkittäviä yhteiskunnallisia muutostrendejä voisivat tällä hetkellä olla esimerkiksi nuorten lisääntyvä kansainvälistyminen, nuorten kasvava huoli ilmastomuutoksen kiihtymisestä sekä digitalisaation vaikutukset nuorten toimintaan. Tarkoitus on, että valtionapuviranomainen arvioisi, miten valtakunnalliset nuorisovaltuustot ottavat edellä kuvatun kaltaiset muutostrendit huomioon toiminnassaan ja sen suunnittelussa. Tarkoituksena ei ole avustusjärjestelmän reagointi vain satunnaisiin tai lyhyellä aikavälillä tapahtuviin, kuten vuosittaisiin muutoksiin ja ilmiöihin.

Voimassa olevan nuorisotyöstä ja -politiikasta annetun valtioneuvoston asetuksen 5 §:n 2 momentissa säädetään, että järjestön toiminnan laatua arvioitaessa otetaan huomioon toiminnan säännöllisyys ja vakiintuneisuus sekä miten järjestön taloutta ja hallintoa on hoidettu. Järjestön hallinnon ja talouden vastuullinen hoitaminen on kuitenkin niin keskeinen valtionapukelpoisuuden edellytys, että siitä tulisi säätää laissa. Siten kyseisen edellytyksen merkityksen vahvistamiseksi lain 17 §:n 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että valtionapukelpoisuuden saamiseksi edellytetään järjestön hallinnon ja talouden vastuullista hoitamista. Valtioneuvoston asetuksessa puolestaan tulnaisiin tarkentamaan, mitä hallinnon ja talouden vastuullista hoitamista arvioitaessa otettaisiin huomioon.

18 §. *Valtionavustuksen myöntäminen valtakunnalliselle nuorisovaltuustolle.* Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan teknisluonteista muutosta, jolla voimassa olevan säännöksen vanhentunut viittaus valtionavustuslain 7 §:n 2 momenttiin muutettaisiin viittaukseksi valtionavustuslain nykyiseen 7 §:n 3 momenttiin. Valtionavustuslain 7 §:ää on muutettu 1.1.2019 voimaan tulleella lailla 1113/2018, jolla 7 §:n aikaisempi 2 momentti on siirtynyt uudeksi 3 momentiksi. Säännös, johon viitataan, koskee valtionavustuksen myöntämistä käytettäväksi muun kuin saajan toiminnan tai hankkeen toteuttamiseen.

Voimassa olevan 3 momentin mukaan valtakunnallisen nuorisovaltuuston valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon järjestön taloudenhoito sekä järjestön toiminnan valtakunnallisuus, laatu, laajuus ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan lisäksi huomioon, miten järjestö toiminnassaan edistää yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja osallisuutta sekä toteuttaa muita 2 §:ssä säädettyjä tavoitteita ja lähtökohtia.

Esityksessä ehdotetaan tarkennettavaksi valtakunnallisen nuorisovaltuuston avustuksen määräytymisperusteita. Ehdotetun 3 momentin mukaan valtakunnallisen nuorisovaltuuston valtionavustuksen määrää harkittaessa otettaisiin huomioon järjestön toiminnan laatu ja vaikuttavuus, järjestön toiminnan ajankohtaisuus, järjestön toiminnan laajuus ja saavutettavuus, miten järjestö edistää nuorten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa, miten järjestö edistää nuorten osallisuutta sekä miten järjestön hallintoa ja taloutta hoidetaan. Perusteet lueteltaisiin ehdotetun 3 momentin 1—6 kohdassa.

Nykytilaan verrattuna valtakunnallisen nuorisovaltuuston avustuksen määrää harkittaessa ei enää jatkossa otettaisi huomioon edellytystä järjestön toiminnan yhteiskunnallisesta vaikutta-

vuudesta, vaan tarkoitus on korostaa nykyistä enemmän järjestön toiminnan laatua ja vaikuttavuutta. Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden käyttäminen arviointiperusteena on myös osoittautunut käytännössä haastavaksi sen yksiselitteisen ja tasapuolisen mittaamisen kannalta. Uutena arvioitavana tekijänä otettaisiin huomioon myös järjestön toiminnan ajankohtaisuus. Järjestön toiminnan ajankohtaisuutta arvioitaisiin vastaavalla tavalla kuin järjestön valtionapukelpoisuuden hyväksymistä koskevassa arvioinnissa.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan myös lisättäväksi järjestön toiminnan saavutettavuus yhdeksi arviointiperusteeksi sen merkityksen vahvistamiseksi. Nykyisin toiminnan saavutettavuus on yksi nuorisotyöstä ja -politiikasta annetun valtioneuvoston asetuksen 6 §:n 2 momentissa säädettyistä järjestön toiminnan laajuuden arvioinnissa huomioon otettavista tekijöistä. Järjestön toiminnan saavutettavuus on kuitenkin tärkeä valtionavustuksen määrän harkintaan liittyvä tekijä, joten sen huomioimisesta valtionavustuksen määrää koskevassa harkinnassa tulisi säätää laissa. Lisäksi ehdotetun 3 momentin mukaan järjestön talouden hoitamisen ohella arvioitaisiin jatkossa myös, miten järjestön hallintoa hoidetaan. Tällä varmistettaisiin valtionavustuksen määrää harkittaessa, että järjestö noudattaa toiminnassaan asianmukaisesti muun muassa omia sääntöjään ja voimassa olevia säädöksiä. Muilta osin ehdotetussa 3 momentissa säädettävät arviointiperusteet vastaisivat sisällöllisesti voimassa olevan 3 momentin mukaisia arviointiperusteita.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi *4 momentti*, jolloin nykyinen 4 momentti siirtyisi uudeksi 5 momentiksi. Uudessa 4 momentissa säädettäisiin, että avustettavan toiminnan olisi oltava yleishyödyllistä ja edistettävä 2 §:ssä säädettyjä tavoitteita ja lähtökohtia. Hyväksyttävänä menoina ei pidettäisi liiketoiminnasta tai muusta vastaavasta toiminnasta aiheutuvia menoja. Ehdotetun 4 momentin mukaiset edellytykset vastaisivat sisällöllisesti nykyisen 3 momentin lopussa säädettyjä edellytyksiä.

19 §. *Valtionavustuksen myöntäminen valtakunnalliselle nuorisoalan osaamiskeskukseksi.* Pykälässä säädetään valtionavustuksen myöntämisestä valtakunnalliselle nuorisoalan osaamiskeskukseksi. Voimassa olevan *3 momentin* mukaan valtionapukelpoisuutta harkittaessa otetaan myös huomioon keskuksen taloudenhoito ja toiminnalliset edellytykset, valtakunnallinen merkitys nuorisoalalla, yhteiskunnallinen vaikuttavuus, valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma sekä osaamiskeskusten muodostama kokonaisuus. Valtionapukelpoisuus myönnetään määräajaksi.

Tarkoitus on, että osaamiskeskusten valtionapukelpoisuusharkinnassa arvioidaan sekä hakijan esittämää tulevaa osaamiskeskustoimintaa koskevaa suunnitelmaa että hakijan edellytyksiä toimia osaamiskeskusena. Jatkossa painotettaisiin nykyistä enemmän osaamiskeskuksen esittämän suunnitelman ja valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman välistä yhteyttä. Ehdotetun 3 momentin mukaan osaamiskeskuksen valtionapukelpoisuutta harkittaessa tarkasteltaisiin hakijan esittämän osaamiskeskustoimintaa koskevan suunnitelman vastaavuutta valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman osaamiskeskuspainopisteisiin sekä esitetyn suunnitelman toteuttamiskelpoisuutta. Jatkossa valtionapukelpoisuutta harkittaessa myös edellytettäisiin, että hakijalla on valtakunnallista osaamista ja kokemusta nuorisotoimialalla, kun voimassa olevan säännöksen mukaan hakijan toiminnalta on edellytetty valtakunnallista merkitystä nuorisoalalla ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Ehdotuksen mukaan valtionapukelpoisuutta harkittaessa edellytettäisiin myös, että hakijan hallintoa ja taloutta hoidetaan vastuullisesti. Harkinnassa otettaisiin nykytilaa vastaavasti huomioon osaamiskeskusten muodostama kokonaisuus. Valtionapukelpoisuus myönnettäisiin nykytilaa vastaavasti määräajaksi.

Voimassa olevan *4 momentin* mukaan valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon keskuksen tehtävät ja toiminnan laatu ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Avustettavan toiminnan on oltava yleishyödyllistä. Hyväksyttävänä menoina ei pidetä liiketoiminnasta tai muusta vastaavasta toiminnasta aiheutuvia menoja. Mahdollinen ylijäämä on käytettävä keskuksen nuorisotyöhön ja sen kehittämiseen.

Pykälän 4 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että avustuksen määrää koskevassa harkinnassa ei enää otettaisi huomioon keskuksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden käyttäminen arviointiperusteena on osoittautunut käytännössä haastavaksi kyseisen tekijän yksiselitteisen ja tasapuolisen mittaamisen kannalta. Keskusten toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta ei myöskään ole tarpeen arvioida vuosittain. Tehtävät on sovittu määrääjäksi, ja niiden sisällöt valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman osaamiskeskuspainopisteiden mukaisesti. Sen sijaan jatkossa valtionavustuksen määrää harkittaessa otettaisiin huomioon keskuksen tehtävien ja toiminnan laatu ja laajuus. Avustettavan toiminnan olisi nykytilaa vastaavasti oltava yleishyödyllistä, eikä hyväksyttävänä menoina pidettäisi jatkossakaan liiketoiminnasta tai muusta vastaavasta toiminnasta aiheutuvia menoja. Esitetyt muutokset selkiyttäisivät valtionavustuspäätösten valmistelua.

Osaamiskeskusten toiminnan rahoitus voidaan kattaa kokonaisuudessaan opetus- ja kulttuuriministeriön osaamiskeskustoimintaan myöntämällä valtionavustuksella, koska toiminnalla katsotaan olevan strateginen merkitys nuorisotalouden kehittämisessä. Jatkossakin osaamiskeskustoimintaa voidaan kattaa myös muulla rahoituksella, mutta tällöin edellytetään, että osaamiskeskustoiminnasta aiheutuvia kuluja on vähintään toiminnan tuloja vastaava määrä. Tarkoitus kuitenkin on, että nuorisotalouden mahdollisimman laajasti hyötyisi osaamiskeskusten toiminnasta, jolloin osaamiskeskusten maksullinen palvelutoiminta ei ole tarkoituksenmukaista. Sen vuoksi 4 momentista ehdotetaan poistettavaksi säännös, jonka mukaan mahdollinen ylijäämä on käytettävä keskuksen nuorisotyöhön ja sen kehittämiseen. Siten osaamiskeskuksia tulitaisiin jatkossa kohtelemaan toiminnasta mahdollisesti aiheutuvan taloudellisen ylijäämän osalta vastaavalla tavalla, kuin muitakin opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämää erityisavustusta saavia tahoja. Mikäli jatkossa osaamiskeskusten toiminnasta koituu ylijäämää, tulisi se opetus- ja kulttuuriministeriön erityisavustusta koskevien yleisten ehtojen ja rajoitusten mukaisesti palauttaa opetus- ja kulttuuriministeriölle.

20 §. Valtionavustuksen myöntäminen nuorisokeskukselle. Pykälän 2 momentissa säädetään valtionapukelpoisuuden hyväksymisestä. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että uutena valtionapukelpoisuuden hyväksymisen edellytyksenä olisi, että keskuksen pääasiallisena tehtävänä on nuorisotyön keinoin tarjota nuorille ohjattua toimintaa ympärivuotisesti. Ehdotus korvaisi nykyisen yksityiskohtaisemman tehtäväluettelon, jonka mukaan nuorisokeskuksen pääasiallisena nuorisotyön ympärivuotisena tehtävänä on tarjota nuorille ohjattua seikkailu-, luonto-, ympäristö-, kulttuuri- tai leiritoimintaa. Ehdotetun muutoksen tarkoituksena on korostaa nimenomaan keskuksen nuorisotyöllistä tehtävää riippumatta järjestettävän toiminnan muodosta. Ehdotetussa 2 momentissa säädettäisiin nykytilaa vastaavasti, että keskuksen nuorisotyön on edistettävä myös nuorten kansainvälistymistä ja kestävästä kehityksestä.

Ehdotetun 2 momentin mukaan valtionapukelpoisuutta harkittaessa otettaisiin huomioon keskuksen talouden ja hallinnon hoito ja toiminnalliset edellytykset, toiminnan laatu, laajuus ja vaikuttavuus sekä nuorisokeskusten muodostama kokonaisuus. Nykytilaan verrattuna jatkossa otettaisiin siis huomioon uutena edellytyksenä keskuksen talouden hoidon ohella myös keskuksen hallinnon hoito. Tarkoituksena on, että voitaisiin nykyistä paremmin varmistua siitä, että nuorisokeskuksen talouden hoidon lisäksi myös sen hallinto on järjestetty vastuullisesti. Jatkossa valtionapukelpoisuuden myöntämisen edellytyksenä ei olisi enää toiminnan yhteiskun-

nallinen vaikuttavuus, vaan valtionapukelpoisuutta harkittaessa huomioitaisiin keskuksen toiminnan laatu, laajuus ja vaikuttavuus. Ehdotettujen perusteiden voidaan katsoa olevan yhteiskunnallista vaikuttavuutta yksiselitteisempiä ja selkeämpiä mittareita keskuksen toimintaa arvioidessa. Keskuksen toiminnan laadun, laajuuden ja vaikuttavuuden arvioinnissa huomioitavista tekijöistä säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa.

Voimassa olevan 3 momentin mukaan valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon keskuksen nuorisotyön tehtävät sekä toiminnan laatu ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Avustettavan toiminnan on oltava yleishyödyllistä. Hyväksyttävänä menoina ei pidetä liiketoiminnasta tai muusta vastaavasta toiminnasta aiheutuvia menoja. Mahdollinen ylijäämä on käytettävä nuorisotyön kehittämiseen sekä nuorisotyön käytössä olevien infrastruktuurien ylläpitoon ja kehittämiseen.

Pykälän 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että jatkossa valtionavustuksen määrää harkittaessa otettaisiin huomioon keskuksen nuorisotyön laatu, laajuus ja nuorisokeskuksen toiminnan vaikuttavuus sekä keskuksen talouden ja hallinnon hoito. Voimassa olevan säännöksen mukaan tarkastellaan nuorisokeskuksen toiminnan laatua, mutta jatkossa tarkasteltaisiin keskuksen nuorisotyön laatua. Muutos vastaisi säännöksen nykyistä soveltamiskäytäntöä. Lisäksi yhteiskunnallisen vaikuttavuuden käyttäminen arviointiperusteena on osoittautunut käytännössä haastavaksi sen yksiselitteisen ja tasapuolisen mittaamisen kannalta. Sen vuoksi yhteiskunnallisen vaikuttavuuden käyttämisestä arviointiperusteena ehdotetaan luovuttavaksi, ja uutena arviointiperusteena käytettäisiin keskuksen nuorisotyön laajuutta ja nuorisokeskuksen toiminnan vaikuttavuutta. Nuorisotyön laajuus ja nuorisokeskuksen toiminnan vaikuttavuus soveltuisivat paremmin nuorisokeskuksen toiminnan arviointiperusteiksi, koska ne ovat yhteiskunnallista vaikuttavuutta helpommin mitattavissa. Ehdotetun säännöksen mukaan valtionavustuksen määrää harkittaessa otettaisiin huomioon myös keskuksen talouden ja hallinnon hoito. Nykyisinkin keskuksen talouden ja hallinnon hoito on otettu huomioon valtionavustuksen määrää harkittaessa, mutta arviointi on tehty osana nuorisokeskuksen tehtävien, toiminnan laadun ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden arviointia. Valtioneuvoston asetuksessa säädettäisiin tarkemmin, mitä nuorisotyön laatua ja laajuutta sekä nuorisokeskuksen toiminnan vaikuttavuutta arvioidessa otettaisiin huomioon. Muilta osin momentti vastaisi voimassa olevaa momenttia.

21 a §. *Valtionavustuksen myöntäminen nuorten harrastustoimintaan.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä, jossa säädettäisiin Harrastamisen Suomen mallin mukaiseen nuorten harrastustoimintaan tarkoitettun valtionavustuksen myöntämisestä ja siihen liittyvässä harkinnassa huomioitavista tekijöistä.

Pykälän 1 momentin mukaan valtion talousarvioon voitaisiin ottaa vuosittain määräraha myönnettäväksi ehdotetun lain 12 a §:ssä tarkoitettuun nuorten harrastustoimintaan. Vastaava säännös on myös muissa valtionavustuksen myöntämisestä koskevissa nuorisolain 5 luvun pykälissä. Siten eduskunta päättäisi vuosittain Harrastamisen Suomen mallin mukaiseen nuorten harrastustoimintaan myönnettävän määrärahan ottamisesta valtion talousarvioon, kuten se nykyisin päättää muun muassa valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen ja valtakunnallisten nuorisoalan osaamiskeskusten toimintaan, nuorisokeskusten nuorisotyöhön sekä nuorten työpajatoimintaan myönnettävän määrärahan ottamisesta valtion talousarvioon. Tarkoitus on, että Harrastamisen Suomen mallin mukaisen nuorten harrastustoiminnan toteuttamiseen myönnettäisiin valtionavustusta nykytilaa vastaavasti lukuvuodeksi kerrallaan.

Pykälän 2 momentin mukaan valtionavustuksen määrää harkittaessa otettaisiin huomioon järjestettävän harrastustoiminnan laatu ja laajuus, suunnitellun toiminnan ja talousarvion toteuttamiskelpoisuus sekä se, miten kunta toteuttaa ehdotetun 12 a §:n 3 momentissa tarkoitettuja teh-

täviä. Avustukset ovat harkinnanvaraisia. Järjestettävän harrastustoiminnan laadun osalta voitaisiin arvioida esimerkiksi harrastussuunnitelman ja järjestettävien harrastusten monipuolisuutta, harrastustoiminnan esteettömyyttä ja saavutettavuutta sekä paikallisten erityispiirteiden huomioimista harrastustoiminnan järjestämisessä. Harrastustoiminnan laajuuden osalta voitaisiin arvioida muun muassa sitä, kuinka monelle nuorelle harrastustoimintaa voidaan erilaisissa harrastusryhmissä tarjota sekä näiden nuorten määrää suhteessa kunnassa asuvien perusopetusikäisten nuorten määrään. Lisäksi laajuutta arvioitaessa voitaisiin arvioida ohjaustuntien ja harrastustoiminnan toteuttamiseen valittujen harrastustoiminnan järjestäjien määrää. Ehdotetun 12 a §:n 3 momentissa tarkoitettujen tehtävien toteuttamisen osalta voitaisiin arvioida esimerkiksi nuorten kuulemisen laajuutta ja laatua sekä kuulemisessa saadun tiedon hyödyntämistä harrastusten valinnassa, sekä millä tavalla ja missä laajuudessa kunta yhteen sovittaa olemassa olevia harrastamisen hyviä toimintatapoja sekä edistää koulun ja harrastustoiminnan järjestäjien yhteistyötä. Suunnitellun toiminnan ja talousarvion toteuttamiskelpoisuudella tarkoitettaisiin esimerkiksi valtionavustushakemuksessa esitetyn toiminnan oikeasuhtaisuutta toiminnan odotettaviin tuloksiin sekä suunnitellun toiminnan ja talousarvion keskinäistä vastaavuutta.

Pykälän 3 momentissa olisi asetuksenantovaltuus, jonka mukaan tarkempia säännöksiä nuorten harrastustoiminnan valtionavustuksen saamisen edellytyksistä voitaisiin antaa valtioneuvoston asetuksella. Vastaava valtionavustuksen saamisen edellytyksiä koskeva asetuksenantovaltuus on myös nuorisolain 19—21 §:ssä.

23 §. Valtionapukelpoisuuden peruuttaminen. Pykälässä säädetään valtakunnallisen nuorisoalan osaamiskeskuksen, nuorisokeskuksen, työpajan ja valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuuden peruuttamisesta.

Voimassa olevan pykälän 1 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö voi peruuttaa valtakunnallisen nuorisoalan osaamiskeskuksen, 20 §:ssä tarkoitetun nuorisokeskuksen ja 21 §:ssä tarkoitetun nuorten työpajan valtionapukelpoisuuden, jos ne eivät enää täytä tässä laissa tai tämän lain nojalla säädettyjä valtionapukelpoisuuden edellytyksiä. Voimassa olevan pykälän 2 momentin mukaan ministeriö voi peruuttaa valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuuden, jos järjestön toiminta ei yhtäjaksoisesti kahtena vuonna täytä tässä laissa tai tämän lain nojalla säädettyjä valtionapukelpoisuuden edellytyksiä.

Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä säädettäisiin yhdenmukaisesti kaikkien kyseissä säännöksessä tarkoitettujen valtionavustusta saavien tahojen valtionapukelpoisuuden peruuttamisesta. Ehdotetun pykälän mukaan valtakunnallisen nuorisoalan järjestön osalta vaatimus kahdesta peräkkäisestä vuodesta poistettaisiin, ja jatkossa järjestön valtionapukelpoisuus voitaisiin peruuttaa, jos se ei enää täyttäisi nuorisolaissa säädettyjä valtionapukelpoisuuden edellytyksiä. Muutos mahdollistaisi valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuuden peruuttamisen nykyistä helpommin silloin, kun valtionavustusta saavan järjestön toiminta on muuttunut siten, että järjestön toiminta on ristiriidassa nuorisolaissa tai sen nojalla säädettyjen valtionapukelpoisuuden edellytysten kanssa. Nykyinen kahden peräkkäisen vuoden vaatimus valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen osalta on voinut johtaa tilanteeseen, jossa valtionapukelpoisuutta ei voitaisi peruuttaa, vaikka järjestön toiminta olisi rikkonut olennaisesti nuorisolain säännöksiä tai toiminta olisi selkeässä ristiriidassa nuorisolain säännösten kanssa, jos säännösten vastainen toiminta on jatkunut vain yhden vuoden aikana. Ehdotettu menettely olisi yhdenmukainen valtakunnallisen nuorisoalan osaamiskeskuksen, nuorisokeskuksen ja nuorten työpajan valtionapukelpoisuuden peruuttamista koskevan menettelyn kanssa. Ennen kuin valtionapukelpoisuus peruutettaisiin, tultaisiin järjestöä kuulemaan hallintolain (434/2002) säännösten mukaisesti. Jatkossakin valtakunnallisen nuorisoalan järjestön olisi mahdollista hakea opetus- ja kulttuuriministeriöltä valtionapukelpoisuutta uudelleen, mikäli edellytykset myöhemmin täyttyvät.

24 §. Nuorten osallistuminen, vaikuttaminen ja kuuleminen. Pykälässä säädetään nuorten osallistumisesta, vaikuttamisesta ja kuulemisesta nuoria itseään koskevissa asioissa. Voimassa olevan *1 momentin* mukaan nuorten mahdollisuudesta osallistua ja vaikuttaa nuorisovaltuustossa tai vastaavassa nuorten vaikuttajaryhmässä säädetään kuntalain (410/2015) 26 §:ssä.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi informatiivinen viittaus hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) 32 §:ään, jossa säädetään nuorten mahdollisuudesta osallistua ja vaikuttaa nuorisovaltuustossa tai vastaavassa nuorten vaikuttajaryhmässä. Hyvinvointialueesta annetun lain 32 §:n 1 momentin mukaan aluehallituksen on asetettava nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi hyvinvointialueen nuorisovaltuusto tai vastaava nuorten vaikuttajaryhmä.

27 §. Muutoksenhaku. Pykälässä säädetään muutoksenhausta nuorisolain mukaiseen opetus- ja kulttuuriministeriön päätökseen. Pykälän *1 momenttia* ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan oikaisuvaatimusta koskevan säännöksen nykyistä kirjoitustapaa. Ehdotetun säännöksen mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisusta säädetään hallintolaissa.

Pykälän *2 momenttia* ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä otettaisiin huomioon 1.1.2020 voimaan tulleesta oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetusta laista johtuvat muutokset. Pykälän 2 momentin sanamuoto ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan nykyistä informatiivisen viittauksen kirjoitustapaa. Ehdotetun säännöksen mukaan muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa.

Pykälää muutettaisiin myös poistamalla siitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain kanssa päällekkäiset säännökset. Päällekkäisten säännösten poistamisella ei olisi vaikutusta nykytilaan, koska esimerkiksi valituslupasääntely korkeimpaan hallinto-oikeuteen on jo oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain perusteella voimassa olevaa oikeutta myös nyt muutettavan nuorisolain osalta. Voimassa olevan pykälän 3 momentin mukaan hallinto-oikeuden päätökseen 23 §:ssä tarkoitettussa valtioapukelpoisuuden peruuttamista koskevassa asiassa saa hakea muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallinto-oikeuden muuhun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Koska erillistä viittausta valituslupajärjestelmään ei enää tarvita, ehdotetaan nykyisen 3 momentin mukainen säännös jätettäväksi pois ehdotetusta pykälästä.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Nuorisotyöstä ja -politiikasta annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään tarkemmin nuorisotyön ja -politiikan aluehallinnosta, valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelmasta, valtion nuorisoneuvostosta ja arviointi- ja avustustoimikunnasta sekä valtakunnallisten nuorisualan järjestöjen, valtakunnallisten nuorisualan osaamiskeskusten, nuorisokeskusten ja nuorten työpajojen valtionapukelpoisuuden hyväksymisestä sekä valtionavustuksen myöntämisen edellytyksistä niiden toimintaan.

Esityksessä ehdotettujen muutosten perusteella tultaisiin muuttamaan myös nuorisotyöstä ja -politiikasta annetun valtioneuvoston asetuksen 5—10 §:ää. Lisäksi asetuksen 1 §:ään tultaisiin tekemään teknisluonteinen muutos, jolla tarkennettaisiin aluehallintoviraston tehtäviä myöntämiensä valtionavustusten käytön valvonnan osalta vastaamaan nykyistä soveltamiskäytäntöä. Nykyisinkin aluehallintovirastot valvovat myöntämiensä valtionavustusten käyttöä. Valtuus antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella sisältyy nuorisolain 4 §:n 2 momenttiin, 17 §:n 5 momenttiin, ehdotetun 18 §:n 5 momenttiin, 19 §:n 5 momenttiin ja 20 §:n 4 momenttiin.

Asetuksen 5 §:ssä säädetään valtakunnallisen nuorisoalan järjestön hyväksymisestä valtionapukelpoiseksi. Tarkoitus on, että asetuksen 5 §:ssä otettaisiin huomioon ehdotetusta laista johtuvat muutokset, jotka liittyvät valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuuden hyväksymiseen. Asetuksessa tultaisiin säätämään tarkemmin muun muassa, mitä tekijöitä otettaisiin huomioon järjestön toiminnan merkitystä ja vaikuttavuutta nuorisotyön ja -toiminnan kannalta arvioitaessa, toiminnan ajankohtaisuutta ja toiminnan valtakunnallisuutta arvioitaessa, arvioitaessa toimintaa nuorten yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden edistämiseksi, sekä mitä otettaisiin huomioon järjestön hallinnon ja talouden hoitoa arvioitaessa.

Toiminnan valtakunnallisuuden osalta nykyisin edellytetään toimintaa vähintään kolmen maakunnan alueella, mutta jatkossa järjestön valtakunnallisuutta arvioitaessa tultaisiin edellyttämään, että järjestöllä on toimintaa vähintään seitsemän maakunnan alueella, tai että järjestön toiminta tavoittaa kohderyhmänsä muutoin maanlaajuisesti. Suomessa on yhteensä 19 maakuntaa. Siten vaatimusta vähintään kolmen maakunnan alueella tapahtuvasta toiminnasta valtakunnallisuuden tunnusmerkkinä on nykyisen valtionapukelpoisuusharkinnan valossa pidetty varsin matalana vaatimuksena, kun tarkoituksena ei ole avustaa pelkästään alueellista tai paikallista toimintaa. Toiminnan tosiasiallisen valtakunnallisuuden varmistamiseksi edellytettäisiin toiminnan nykyistä laajempaa kattavuutta, ja siten toiminnan edellyttäminen vähintään seitsemän maakunnan alueella olisi perusteltua ottaen huomioon, että ehdotettava maakuntien vähimmäismäärä olisi kuitenkin alle puolet kaikista maakunnista. Jatkossa sääntelyn olisi tarpeen tunnistaa myös muu kuin fyysiseen kohtaamiseen perustuva, kuten etäyhteyksin toteutettava nuorisotyö ja -toiminta.

Jatkossakin asetuksen 5 §:n 4 momentin nojalla olisi kielellisten ja muiden vähemmistöjen aseman turvaamiseksi mahdollista poiketa järjestön toiminnan valtakunnallisuusmääritelmästä kielellisen tai muun vähemmistön keskuudessa tai toimialallaan valtakunnallisesti edustavaksi katsottavan järjestön osalta edellyttäen, että järjestön toiminnalla kuitenkin on riittävä kattavuus suhteessa järjestön määrittelemään kohderyhmään. Säännöksen säilyttämisen avulla pyritään turvaamaan ja edistämään Suomessa puhuttavia kieliä ja niiden käyttöä nuorisoalan järjestötoiminnassa sekä laajemminkin tukemaan monimuotoista kulttuuria nuorten keskuudessa. Säännöksen avulla on tavoitteena jatkossakin varmistaa, että valtionapukelpoisena voidaan pitää myös sellaista kielellistä tai muuta vähemmistöä edustavaa järjestöä, jonka toiminta muutoin täyttää valtakunnalliselle nuorisoalan järjestölle säädetyn valtionapukelpoisuuden tunnusmerkit, mutta jonka toiminta ei täyttäisi asetuksen mukaista valtakunnallisuusmääritelmää. Tämä voisi koskea esimerkiksi tilanteita, joissa järjestön toiminnan kohderyhmä jakautuu suppeammalle kuin seitsemän maakunnan alueelle esimerkiksi kohderyhmän kielellisen tai muun vähemmistöaseman perusteella.

Voimassa olevan asetuksen 5 §:n 3 momentin mukaan valtionapukelpoiseksi järjestöksi voidaan hyväksyä nuorisojärjestö, nuorisotoimintaa edistävä järjestö, nuorisotyötä tekevä järjestö tai nuorisoalan palvelujärjestö. Säännöstä tultaisiin muuttamaan siten, että siitä poistettaisiin maininta nuorisotoimintaa edistävästä järjestöstä. Kyseinen järjestötyyppi ei ole määritelmänä osoittautunut toimivaksi, ja se vastaa nuorisotyötä tekevän järjestön järjestötyyppiä, joten nuorisotoimintaa edistävän järjestön määrittely erikseen on tarpeetonta.

Asetuksen 6 §:ssä säädetään valtionavustuksen myöntämisestä valtakunnalliselle nuorisoalan järjestölle. Pykälässä tultaisiin ottamaan huomioon ehdotetun lain 18 §:ään ehdotetut muutokset, jotka koskevat valtakunnallisen nuorisoalan järjestön avustuksen määräytymisperusteita. Asetuksen 6 §:ssä tultaisiin säätämään muun muassa edellytyksistä, joita tultaisiin ottamaan huomioon arvioitaessa järjestön toiminnan laatua ja vaikuttavuutta, järjestön toiminnan ajankohtaisuutta sekä toiminnan laajuutta ja saavutettavuutta. Jatkossa toiminnan laajuutta arvioita-

essa otettaisiin huomioon toimintaan osallistuvien nuorten määrän lisäksi myös järjestön nuorten jäsenten määrä. Nuorten jäsenten määrä on yksi toiminnan laajuutta kuvaavista vertailukelpoisista mittareista, joka on myös luotettavasti todennettavissa järjestön jäsenrekisteristä. Lisäksi asetuksessa tultaisiin säätämään tarkemmin tekijöistä, jotka otetaan huomioon järjestön yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämisen arvioinnissa, järjestön osallisuuden edistämisen arvioinnissa sekä järjestön hallinnon ja talouden hoidon arvioinnissa.

Asetuksen 7 §:ssä säädetään valtakunnallisen nuorisoalan osaamiskeskuksen hyväksymisestä valtionapukelpoiseksi. Ehdotetun lain mukaan valtionapukelpoisuutta harkittaessa ei enää arvioidaisi osaamiskeskuksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Siten tämän edellytyksen tarkempaa arviointia koskevat säännökset tultaisiin poistamaan asetuksen 7 §:stä. Pykälää muutettaisiin myös siten, että siinä täsmennettäisiin niitä tunnusmerkkejä, joiden perusteella valtakunnalliseksi nuorisoalan osaamiskeskukselle hakeutuvan toimijan valtionapukelpoisuutta arvioidtaisiin. Lisäksi osa voimassa olevassa asetuksessa säädetyistä valtionapukelpoisuuden hyväksymisen edellytyksistä siirrettäisiin nuorisolain 19 §:ään.

Voimassa olevan nuorisolain 19 §:n 4 momentin mukaan valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon keskuksen tehtävät ja toiminnan laatu ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Ehdotetun lain mukaan valtionavustuksen määrää harkittaessa otettaisiin jatkossa huomioon keskuksen tehtävien ja toiminnan laatu ja laajuus, eikä yhteiskunnallista vaikuttavuutta enää käytettäisi arviointikriteerinä. Muutos tultaisiin ottamaan huomioon asetuksen 8 §:ssä, jossa säädetään valtionavustuksen myöntämisestä valtakunnalliselle nuorisoalan osaamiskeskukselle. Asetuksen 8 §:ssä tultaisiin säätämään tekijöistä, jotka otettaisiin huomioon osaamiskeskuksen tehtävien ja toiminnan laatua ja laajuutta arvioitaessa.

Asetuksen 9 §:ssä säädetään nuorisokeskuksen hyväksymisestä valtionapukelpoiseksi. Pykälään tehtäisiin ehdotetun lain 20 §:n 2 momentista johtuvia muutoksia, jotka koskevat valtionapukelpoisuuden hyväksymisen edellytysten arviointia. Asetuksen 9 §:stä tultaisiin poistamaan keskuksen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden arviointia koskeva säännös, ja siihen tultaisiin tarkentamaan nuorisokeskuksen toiminnan vaikuttavuutta arvioitaessa huomioon otettavia tekijöitä. Lisäksi asetuksessa olevaa luetteloa nuorisokeskuksen valtionapukelpoiseksi hyväksymisen edellytyksistä tultaisiin täsmentämään siten, että edellytykset vastaisivat paremmin niitä tekijöitä, joita nuorisokeskuksilta tulisi nykyisessä toimintaympäristössä edellyttää valtionapukelpoisuuden saamiseksi.

Asetuksen 10 §:ssä säädetään valtionavustuksen myöntämisestä nuorisokeskukselle. Pykälässä tultaisiin ehdotetun lain perusteella säätämään nykyistä selkeämmistä avustuksen myöntämisestä koskevista arviointikriteereistä, eikä asetuksessa säädettäisi esimerkiksi enää avustuksen myöntämisestä ministeriön ja nuorisokeskuksen välisessä tavoiteohjausmenettelyssä sovituihin tehtäviin. Nuorisokeskuksen avustuksen määräytymisen menettelyt ovat olleet päällekkäisiä, kun yhtäältä on arvioitu keskuksen toimintaa tiettyjen arviointikriteerien perusteella ja toisaalta osana tavoiteohjausmenettelyä. Tehtävistä sopiminen opetus- ja kulttuuriministeriön ja nuorisokeskuksen välisessä tavoiteohjausmenettelyssä olisi jatkossa tarpeetonta.

Muutokset nuorisotyöstä ja -politiikasta annettuun valtioneuvoston asetukseen on tarkoitus valmistella erikseen hallituksen esityksen antamisen jälkeen.

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että laki tulee voimaan 1.1.2023.

Esityksessä ehdotetaan, että ehdotetun lain 12 a ja 21 a §:ää sovellettaisiin ensimmäisen kerran lukuvuonna 2023—2024 järjestettävään nuorten harrastustoimintaan ja sen toteuttamiseen tarkoitettun valtionavustuksen myöntämiseen.

Esityksessä ehdotetaan, että valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen sekä nuorisokeskusten valtionavustus vuodelle 2023 myönnettäisiin ehdotetun lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti. Valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen ja nuorisokeskusten vuosittaisten yleisavustusten haku- ja myöntöprosessi ajoittuu syksyyn ja vuoden vaihteeseen. Siten on tarpeen, että vuoden 2023 alkuun ajoittuvaan avustusten myöntämiseen sovelletaan vielä ehdotetun lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Ehdotetun lain valtionavustuksen myöntämistä koskevia 18 ja 20 §:n säännöksiä sovellettaisiin siten ensimmäisen kerran vasta vuodelle 2024 myönnettäviin valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen ja nuorisokeskusten valtionavustuksiin.

Lain voimaantulosäännöksen mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö arvioisi viimeistään 1.7.2023 ehdotetun lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten nojalla avustusta saaneiden valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen ja nuorisokeskusten valtionapukelpoisuuden ilman erillistä hakemusta. Jos tämän arvioinnin perusteella katsottaisiin, että valtakunnallinen nuorisoalan järjestö tai nuorisokeskus ei täyttäisi ehdotetussa laissa tai sen nojalla säädettyjä valtionapukelpoisuuden edellytyksiä, opetus- ja kulttuuriministeriö peruuttaisi valtionapukelpoisuuden. Ennen kelpoisuuden peruuttamista ministeriö kuulisi asianosaista hallintolain säännösten mukaisesti.

Esityksessä ehdotetaan, että ennen ehdotetun lain voimaantuloa hyväksytyjen valtionapukelpoisten valtakunnallisten nuorisoalan osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden edellytyksiin sekä valtionavustuksen myöntämiseen sovellettaisiin ehdotetun lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Tarkoitus on, että vuosille 2020—2023 hyväksytyjen valtionapukelpoisten valtakunnallisten nuorisoalan osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymisen tai valtionavustuksen myöntämisen edellytyksiä ei muutettaisi ohjelmakauden 2020—2023 aikana. Siten ehdotetun lain mukaisia valtakunnallisen nuorisoalan osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymisen edellytyksiä ja valtionavustuksen myöntämistä koskevia säännöksiä sovellettaisiin ensimmäisen kerran hyväksyttäessä osaamiskeskuksia ohjelmakaudelle 2024—2027 ja myönnettäessä osaamiskeskusille valtionavustusta ohjelmakauden ensimmäiselle toimintavuodelle.

10 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Säännös ilmaisee paitsi perinteisen vaatimuksen oikeudellisesta yhdenvertaisuudesta myös ajatuksen tosiasiallisesta tasa-arvosta. Siihen sisältyy mielivallan kieltö ja vaatimus samanlaisesta kohtelusta samanlaisissa tapauksissa. Yhdenvertaisuussäännös kohdistuu myös lainsäätäjään. Lailla ei voida mielivaltaisesti asettaa ihmisiä tai ihmisryhmiä toisia edullisempaan tai epäedullisempaan asemaan. Yhdenvertaisuussäännös ei kuitenkaan edellytä kaikkien ihmisten kaikissa suhteissa samanlaista kohtelua, elleivät asiaan vaikuttavat olosuhteet ole samanlaisia. Yhdenvertaisuusnäkökohdilla on merkitystä sekä myönnettäessä lailla etuja ja oikeuksia ihmisille että asetettaessa heille velvollisuuksia. Toisaalta lainsäädännölle on ominaista, että se kohtelee tietyn hyväksyttävän yhteiskunnallisen intressin vuoksi ihmisiä eri tavoin edistääkseen muun muassa tosiasiallista tasa-arvoa (HE 309/1993 vp, s. 42—43, ks. myös PeVL 31/2014 vp, s. 3/I).

Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti katsonut, ettei yhdenvertaisuusperiaatteesta johdu tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn (ks. esim. PeVL 67/2014 vp, s.11/I ja PeVL 40/2014 vp, s. 6/II). Perustuslain

6 §:n 1 momentin yhdenvertaisuussäännöstä täydentää perustuslain 6 §:n 2 momentin sisältämä syrjintäkielto, jonka mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Säännöksessä lueteltuja erotteluperusteita voidaan pitää syrjintäkiellon ydinalueena. Luetteloa ei ole kuitenkaan tarkoitettu tyhjentäväksi, vaan eri asemaan asettaminen on kielletty myös muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Tällainen syy voi olla esimerkiksi yhteiskunnallinen asema, varallisuus, yhdistystoimintaan osallistuminen, perhesuhteet, raskaus, aviollinen syntyperä, seksuaalinen suuntautuminen ja asuinpaikka. Perustuslain 6 §:n 2 momentissa tarkoitettulle erilaisen kohtelun mahdollistavalle hyväksyttävälle perusteelle asetettavat vaatimukset ovat perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan erityisesti säännöksessä lueteltujen kiellettyjen erotteluperusteiden kohdalla korkeat (ks. esim. PeVL 57/2016 vp, PeVL 31/2013 vp, PeVL 1/2006 vp, s. 2/I, PeVL 38/2006 vp, s. 2). Perustuslakivaliokunta on lausunnoissaan arvioinut muun muassa ikään perustuvan erilaisen kohtelun hyväksyttävyyttä (ks. esim. PeVL 19/2018 vp, s. 2—3, PeVL 57/2016 vp, s. 3—4, PeVL 4/2016 vp, s. 3, PeVL 58/2014 vp, s. 6, PeVL 46/2014 vp, s. 7—10, PeVL 41/2014 vp, s. 2/II, PeVL 25/2013 vp, s. 3/I, PeVL 35/2012 vp, s. 2—3, PeVL 5/2012 vp, s. 2—3). Hyväksyttävän perusteen on perustuslakivaliokunnan käytännössä edellytettävä olevan asiallisessa ja kiinteässä yhteydessä lain tarkoitukseen (ks. esim. PeVL 44/2010 vp, s. 5—6).

Ehdotetuilla Harrastamisen Suomen mallin mukaista nuorten harrastustoimintaa koskevilla säännöksillä on tarkoitus vakiinnuttaa kyseinen nuorten harrastustoiminta kunnissa. Harrastamisen Suomen mallin mukaisen nuorten harrastustoiminnan tarkoituksena on puolestaan edistää nuorten hyvinvointia mahdollistamalla perusopetukseen osallistuvalla nuorella mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän jälkeen tai ennen sen alkamista. Tarkoituksena on myös edistää nuorten hyvinvointia ja tukea nuorten harrastamisen sekä perheiden hyvinvoinnin yhteensovittamista siten, että harrastustoiminta toteutetaan ajallisesti koulupäivän yhteydessä. Ehdotuksen mukaan Harrastamisen Suomen mallin mukainen nuorten maksuton harrastustoiminta olisi tarkoitettu perusopetukseen osallistuville nuorille, eli käytännössä 1.—9. vuosiluokkien oppilaille. Ehdotus on merkityksellinen perustuslain 6 §:n 2 momentin sen säännöksen kannalta, joka mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan muun muassa iän perusteella. Ehdotetussa laissa ei kuitenkaan säädettäisi nuoren oikeudesta tai velvollisuudesta osallistua nuorten harrastustoimintaan.

Ehdotetussa laissa ei maksuttoman harrastustoiminnan kohderyhmän osalta säädettäisi myöskään tarkasta ikärajusta, mutta esitys asettaisi perusopetukseen osallistuvat oppivelvolliset nuoret ja esimerkiksi toisen asteen koulutukseen osallistuvat oppivelvolliset nuoret erilaiseen asemaan siltä osin, että ehdotetun lain mukainen maksuton harrastustoiminta olisi tarkoitettu vain perusopetukseen osallistuville nuorille. Kun otetaan huomioon, että koko ikäluokan tavoitettava perusopetuslaissa tarkoitettu koulu luo hyvät mahdollisuudet yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen harrastustoiminnan edistämiseksi, ja että koulu on lapsille ja nuorille turvallinen ympäristö harrastaa ja usein myös lyhyen välimatkan päässä, on Harrastamisen Suomen mallin mukaisen nuorten harrastustoiminnan kohdentuminen nimenomaan perusopetukseen osallistuville nuorille ja perusopetuslaissa tarkoitettuna koulupäivän yhteyteen perusteltua. Perusopetuslain mukaisesti kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville oppivelvollisuusikäisille perusopetusta. Perusasteen koulutus on myös pakollista kaikille oppivelvollisille eli Suomessa vakinaisesti asuville lapsille. Perusopetus on tarkoitettu koko 7—16-vuotiaiden ikäluokalle ja perusopetuksessa noudatetaan valtakunnallisesti yhtenäisiä perusteita oppilaan asuinkunnasta riippumatta.

Perusopetukseen osallistuvien nuorten ja perusopetuksen oppimäärän suorittamisen jälkeisen toisen asteen koulutukseen osallistuvien oppivelvollisten nuorten olosuhteet ovat erilaiset eri-

tyisesti koulutukseen hakeutumisoikeuden, erilaisten osaamisen hankkimistapojen sekä erilaisien oppimisympäristöjen osalta. Toisen asteen koulutuksen keskeinen periaate on vapaa hakeutumisoikeus, jonka puitteissa nuori voi hakeutua opiskelemaan omien taipumustensa ja kiinnostuksen kohteidensa mukaista koulutusalaan. Vapaa hakeutumisoikeuden perusteella nuorella on mahdollisuus hakeutua myös erilaisia tietoja ja taitoja painottaviin erityisen koulutustehtävän saaneisiin oppilaitoksiin. Lisäksi toisen asteen koulutuksessa nuorella on usein käytettävissään erilaisia valinnaisia osaamisen hankkimistapoja ja opintoja täydentäviä toimintoja. Kun arvioidaan toisen asteen koulutuksen erityispiirteitä, kuten vapaata hakeutumisoikeutta ja erilaisia osaamisen hankkimistapoja tai oppimisympäristöjä, voidaan toisen asteen opetukseen osallistuvien nuorten olosuhteita pitää varsin erilaisina verrattuna perusopetukseen osallistuviin nuoriin. Siten eri ikäluokkien asiaan vaikuttavien erilaisten olosuhteiden sekä toisaalta ehdotetun lain tarkoituksen voidaan katsoa muodostavan hyväksyttävän perusteen nuorten erilaiseen asemaan asettamiselle.

Harrastamisen Suomen mallin mukaisessa nuorten harrastustoiminnassa nuorella olisi mahdollisuus osallistua harrastustoimintaan maksutta, jos kunta päättäisi järjestää mallin mukaista harrastustoimintaa, mutta maksuton harrastus ei kuitenkaan olisi subjektiivinen etu tai oikeus nuorelle. Esityksen mukaan Harrastamisen Suomen mallin mukaisen nuorten harrastustoiminnan järjestäminen olisi kunnille vapaaehtoinen tehtävä, joten olisi myös mahdollista, että eri kunnissa asuvat nuoret voisivat olla erilaisessa asemassa riippuen siitä, järjestääkö kunta valtionavustukseen oikeuttavaa nuorten harrastustoimintaa ja hakisiko se siihen tarkoitettua harkinnanvaraista valtionavustusta. Ehdotetuilla säännöksillä ei kuitenkaan ole tarkoitus rajata kuntien mahdollisuutta järjestää mallin mukaista nuorten harrastustoimintaa, vaan nimenomaisesti vakiinnuttaa toiminta mahdollisimman laajasti ympäri maata. Nykytilaa vastaavasti kaikilla kunnilla olisi yhdenvertaiset mahdollisuudet järjestää mallin mukaista nuorten harrastustoimintaa paikalliset olosuhteet huomioiden ja hakea Harrastamisen Suomen mallin mukaisen nuorten harrastustoiminnan toteuttamiseen tarkoitettua valtionavustusta, jonka myöntämiseen sovelletaisiin yhdenmukaisia perusteita.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

nuorisolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan nuorisolain (1285/2016) 17 §:n 2 momentti, 18 §:n 2 ja 3 momentti, 19 §:n 3 ja 4 momentti, 20 §:n 2 ja 3 momentti, 23 §, 24 §:n 1 momentti ja 27 § sekä
lisätään lakiin uusi 12 a ja 21 a § sekä 18 §:ään uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4 momentti siirtyy 5 momentiksi, seuraavasti:

3 luku

Kuntien nuorisotyö ja -politiikka sekä monialainen yhteistyö

12 a §

Harrastamisen Suomen mallin mukainen nuorten harrastustoiminta

Harrastamisen Suomen mallin mukaisen nuorten harrastustoiminnan, jäljempänä *nuorten harrastustoiminta*, tarkoituksena on edistää nuorten hyvinvointia mahdollistamalla perusopetukseen osallistuvalla nuorella mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän jälkeen tai ennen sen alkamista. Harrastukseen osallistuminen on nuorelle vapaaehtoista.

Nuorten harrastustoimintaa voi järjestää kunta yksin tai yhdessä muiden kuntien kanssa. Kunta voi järjestää nuorten harrastustoimintaa hankkimalla palveluja myös muulta julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta, jolloin kunta vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään tämän lain mukaisesti.

Kun kunta järjestää nuorten harrastustoimintaa, sen tulee kuulla nuoria heidän harrastusvaihteistaan, yhteen sovittaa olemassa olevia harrastamisen hyviä toimintatapoja sekä edistää koulun ja harrastustoiminnan järjestäjien yhteistyötä. Kunnan tulee laatia koulukohtainen harrastussuunnitelma nuorten kuulemisesta saatujen tietojen perusteella. Kunnan tulee huolehtia, että harrastustoiminnan järjestäjällä on tiedot ja taidot sen harrastuksen ohjaamiseen, josta järjestäjä vastaa nuorten harrastustoiminnassa.

17 §

Valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuus

Valtionapukelpoiseksi voidaan hyväksyä sellainen nuorisoalan järjestö, joka toteuttaa 2 §:ssä säädettyjä tavoitteita ja lähtökohtia. Valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuutta harkittaessa otetaan huomioon järjestön toiminnan merkitys ja vaikuttavuus nuorisotyön ja -toiminnan kannalta, järjestön toiminnan ajankohtaisuus sekä toiminnan valtakunnallisuus. Avustuskelpoisuutta harkittaessa edellytetään lisäksi, että järjestö edistää nuorten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja osallisuutta ja että järjestön hallintoa ja taloutta hoidetaan vastuullisesti.

18 §

Valtionavustuksen myöntäminen valtakunnalliselle nuorisoalan järjestölle

Valtakunnallinen nuorisoalan järjestö voi osoittaa saamaansa avustusta omien alueellisten tai paikallisten rekisteröityjen jäsenjärjestöjen toimintaan valtionavustuslain (688/2001) 7 §:n 3 momentin mukaisesti.

Valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon:

- 1) järjestön toiminnan laatu ja vaikuttavuus;
- 2) järjestön toiminnan ajankohtaisuus;
- 3) järjestön toiminnan laajuus ja saavutettavuus;
- 4) miten järjestö edistää nuorten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa;
- 5) miten järjestö edistää nuorten osallisuutta; sekä
- 6) miten järjestön hallintoa ja taloutta hoidetaan.

Avustettavan toiminnan on oltava yleishyödyllistä ja edistettävä 2 §:ssä säädettyjä tavoitteita ja lähtökohtia. Hyväksyttävänä menoina ei pidetä liiketoiminnasta tai muusta vastaavasta toiminnasta aiheutuvia menoja.

19 §

Valtionavustuksen myöntäminen valtakunnalliselle nuorisoalan osaamiskeskukselle

Osaamiskeskuksen valtionapukelpoisuutta harkittaessa tarkastellaan hakijan esittämän osaamiskeskustoimintaa koskevan suunnitelman vastaavuutta valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman osaamiskeskuspainopisteisiin sekä esitetyn suunnitelman toteuttamiskelpoisuutta. Valtionapukelpoisuutta harkittaessa edellytetään, että hakijan hallintoa ja taloutta hoidetaan vastuullisesti ja että hakijalla on valtakunnallista osaamista ja kokemusta nuorisotoimialalla. Lisäksi harkinnassa otetaan huomioon osaamiskeskusten muodostama kokonaisuus. Valtionapukelpoisuus myönnetään määräajaksi.

Valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon keskuksen tehtävien ja toiminnan laatu ja laajuus. Avustettavan toiminnan on oltava yleishyödyllistä. Hyväksyttävänä menoina ei pidetä liiketoiminnasta tai muusta vastaavasta toiminnasta aiheutuvia menoja.

20 §

Valtionavustuksen myöntäminen nuorisokeskukselle

Opetus- ja kulttuuriministeriö hyväksyy nuorisokeskuksen valtionapukelpoisuuden. Valtionapukelpoisuuden hyväksymisen edellytyksenä on, että keskus toteuttaa 2 §:ssä säädettyjä tavoitteita ja lähtökohtia ja että keskuksen pääasiallisena tehtävänä on nuorisotyön keinoin tarjota nuorille ohjattua toimintaa ympärivuotisesti. Keskuksen nuorisotyön on edistettävä myös nuorten kansainvälistymistä ja kestävää kehitystä. Valtionapukelpoisuutta harkittaessa otetaan huomioon keskuksen talouden ja hallinnon hoito ja toiminnalliset edellytykset, toiminnan laatu, laajuus ja vaikuttavuus sekä nuorisokeskusten muodostama kokonaisuus.

Valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon keskuksen nuorisotyön laatu, laajuus ja nuorisokeskuksen toiminnan vaikuttavuus sekä keskuksen talouden ja hallinnon hoito.

Avustettavan toiminnan on oltava yleishyödyllistä. Hyväksyttävänä menoina ei pidetä liiketoinnasta tai muusta vastaavasta toiminnasta aiheutuvia menoja. Mahdollinen ylijäämä on käytettävä nuorisotyön kehittämiseen sekä nuorisotyön käytössä olevien infrastruktuurien ylläpitoon ja kehittämiseen.

21 a §

Valtionavustuksen myöntäminen nuorten harrastustoimintaan

Valtion talousarvioon voidaan ottaa vuosittain määräraha myönnettäväksi 12 a §:ssä tarkoitettuun nuorten harrastustoimintaan.

Valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon järjestettävän harrastustoiminnan laatu ja laajuus, suunnitellun toiminnan ja talousarvion toteuttamiskelpoisuus sekä se, miten kunta toteuttaa 12 a §:n 3 momentissa tarkoitettuja tehtäviä.

Tarkempia säännöksiä nuorten harrastustoiminnan valtionavustuksen saamisen edellytyksistä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

23 §

Valtionapukelpoisuuden peruuttaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi peruuttaa 17 §:ssä tarkoitettua valtakunnallisen nuorisolan järjestön, 19 §:ssä tarkoitettua valtakunnallisen nuorisotalon osaamiskeskuksen, 20 §:ssä tarkoitettua nuorisokeskuksen tai 21 §:ssä tarkoitettua nuorten työpajan valtionapukelpoisuuden, jos se ei enää täytä tässä laissa säädettyjä valtionapukelpoisuuden edellytyksiä.

24 §

Nuorten osallistuminen, vaikuttaminen ja kuuleminen

Nuorten mahdollisuudesta osallistua ja vaikuttaa nuorisovaltuustossa tai vastaavassa nuorten vaikuttajaryhmässä säädetään kuntalain (410/2015) 26 §:ssä sekä hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) 32 §:ssä.

27 §

Muutoksenhaku

Opetus- ja kulttuuriministeriön päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisusta säädetään hallintolaissa (434/2003).

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lain 12 a ja 21 a §:ää sovelletaan ensimmäisen kerran lukuvuonna 2023—2024 järjestettävään nuorten harrastustoimintaan ja sen toteuttamiseen tarkoitettua valtionavustuksen myöntämiseen.

Valtakunnallisten nuorisotalon järjestöjen sekä nuorisokeskusten valtionavustus vuodelle 2023 myönnetään tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti.

HE 107/2022 vp

Opetus- ja kulttuuriministeriö arvioi viimeistään 1 päivänä heinäkuuta 2023 tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten nojalla avustusta saaneiden valtakunnallisten nuorisotalojen ja nuorisokeskusten valtionapukelpoisuuden ilman erillistä hakemusta.

Ennen tämän lain voimaantuloa hyväksytyjen valtionapukelpoisten valtakunnallisten nuorisotalojen osaamiskeskusten tehtäviin, valtionapukelpoisuuden edellytyksiin sekä valtionavustuksen myöntämiseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Helsingissä 30.6.2022

Pääministeri

Sanna Marin

Tiede- ja kulttuuriministeri Petri Honkonen

Laki

nuorisolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan nuorisolain (1285/2016) 17 §:n 2 momentti, 18 §:n 2 ja 3 momentti, 19 §:n 3 ja 4 momentti, 20 §:n 2 ja 3 momentti, 23 §, 24 §:n 1 momentti ja 27 § sekä
lisätään lakiin uusi 12 a ja 21 a § sekä 18 §:ään uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4 momentti siirtyy uudeksi 5 momentiksi, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 luku

Kuntien nuorisotyö ja -politiikka sekä monialainen yhteistyö

12 a §

Harrastamisen Suomen mallin mukainen nuorten harrastustoiminta

*Harrastamisen Suomen mallin mukaisen nuorten harrastustoiminnan, jäljempänä **nuorten harrastustoiminta**, tarkoituksena on edistää nuorten hyvinvointia mahdollistamalla perusopetukseen osallistuvalla nuorella mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän jälkeen tai ennen sen alkamista. Harrastukseen osallistuminen on nuorelle vapaaehtoista.*

Nuorten harrastustoimintaa voi järjestää kunta yksin tai yhdessä muiden kuntien kanssa. Kunta voi järjestää nuorten harrastustoimintaa hankkimalla palveluja myös muulta julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta, jolloin kunta vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään tämän lain mukaisesti.

Kun kunta järjestää nuorten harrastustoimintaa, sen tulee kuulla nuoria heidän harrastustoiveistaan, yhteen sovittaa olemassa olevia harrastamisen hyviä toimintatapoja sekä edistää koulun ja harrastustoiminnan järjestäjien yhteistyötä. Kunnan tulee laatia koulukohtainen harrastussuunnitelma nuorten kuulemisesta saatujen tietojen perusteella.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Kunnan tulee huolehtia, että harrastustoiminnan järjestäjällä on tiedot ja taidot sen harrastuksen ohjaamiseen, josta järjestäjä vastaa nuorten harrastustoiminnassa.

17 §

17 §

Valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuus

Valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuus

Valtionapukelpoiseksi voidaan hyväksyä sellainen nuorisoalan järjestö, joka toteuttaa 2 §:ssä säädettyjä tavoitteita ja lähtökohtia. Valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuutta harkittaessa otetaan huomioon järjestön toiminnan valtakunnallisuus, laatu, laajuus ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus ja se, miten järjestö edistää nuorten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja osallisuutta.

Valtionapukelpoiseksi voidaan hyväksyä sellainen nuorisoalan järjestö, joka toteuttaa 2 §:ssä säädettyjä tavoitteita ja lähtökohtia. Valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuutta harkittaessa otetaan huomioon järjestön toiminnan *merkitys ja vaikuttavuus nuorisotyön ja -toiminnan kannalta, järjestön toiminnan ajankohtaisuus sekä toiminnan valtakunnallisuus. Avustuskelpoisuutta harkittaessa edellytetään lisäksi, että järjestö edistää nuorten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja osallisuutta ja että järjestön hallintoa ja taloutta hoidetaan vastuullisesti.*

18 §

18 §

Valtionavustuksen myöntäminen valtakunnalliselle nuorisoalan järjestölle

Valtionavustuksen myöntäminen valtakunnalliselle nuorisoalan järjestölle

Valtakunnallinen nuorisoalan järjestö voi osoittaa saamaansa avustusta omien alueellisten tai paikallisten rekisteröityjen jäsenjärjestöjen toimintaan *siten kuin* valtionavustuslain (688/2001) 7 §:n 2 momentissa säädetään.

Valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon järjestön taloudenhoito sekä järjestön toiminnan valtakunnallisuus, laatu, laajuus ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan lisäksi huomioon, miten järjestö toiminnassaan edistää yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja osallisuutta sekä toteuttaa muita 2 §:ssä säädettyjä tavoitteita ja lähtökohtia. Avustettavan toiminnan on oltava yleishyödyllistä. Hyväksyttävinä menoina ei pidetä liiketoiminnasta tai

Valtakunnallinen nuorisoalan järjestö voi osoittaa saamaansa avustusta omien alueellisten tai paikallisten rekisteröityjen jäsenjärjestöjen toimintaan valtionavustuslain (688/2001) 7 §:n 3 momentin mukaisesti.

Valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon:

- 1) *järjestön toiminnan laatu ja vaikuttavuus;*
- 2) *järjestön toiminnan ajankohtaisuus;*
- 3) *järjestön toiminnan laajuus ja saavutettavuus;*
- 4) *miten järjestö edistää nuorten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa;*
- 5) *miten järjestö edistää nuorten osallisuutta; sekä*

Voimassa oleva laki

muusta vastaavasta toiminnasta aiheutuvia menoja.

19 §

Valtionavustuksen myöntäminen valtakunnalliselle nuorisoalan osaamiskeskukselle

Valtionapukelpoisuutta harkittaessa otetaan myös huomioon keskuksen taloudenhoito ja toiminnalliset edellytykset, valtakunnallinen merkitys nuorisoalalla, yhteiskunnallinen vaikuttavuus, valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma sekä osaamiskeskusten muodostama kokonaisuus. Valtionapukelpoisuus myönnetään määrääjäksi.

Valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon keskuksen tehtävät ja toiminnan laatu ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Avustettavan toiminnan on oltava yleishyödyllistä. Hyväksyttävänä menoina ei pidetä liiketoiminnasta tai muusta vastaavasta toiminnasta aiheutuvia menoja. *Mahdollinen ylijäämä on käytettävä keskuksen nuorisotyöhön ja sen kehittämiseen.*

20 §

Valtionavustuksen myöntäminen nuorisokeskukselle

Opetus- ja kulttuuriministeriö hyväksyy nuorisokeskuksen valtionapukelpoisuuden.

Ehdotus

6) miten järjestön hallintoa ja taloutta hoidetaan.

Avustettavan toiminnan on oltava yleishyödyllistä ja edistettävä 2 §:ssä säädettyjä tavoitteita ja lähtökohtia. Hyväksyttävänä menoina ei pidetä liiketoiminnasta tai muusta vastaavasta toiminnasta aiheutuvia menoja.

19 §

Valtionavustuksen myöntäminen valtakunnalliselle nuorisoalan osaamiskeskukselle

Osaamiskeskuksen valtionapukelpoisuutta harkittaessa tarkastellaan hakijan esittämän osaamiskeskustoimintaa koskevan suunnitelman vastaavuutta valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman osaamiskeskuspainopisteisiin sekä esitetyn suunnitelman toteuttamiskelpoisuutta. Valtionapukelpoisuutta harkittaessa edellytetään, että hakijan hallintoa ja taloutta hoidetaan vastuullisesti ja että hakijalla on valtakunnallista osaamista ja kokemusta nuorisotoimialalla. Lisäksi harkinnassa otetaan huomioon osaamiskeskusten muodostama kokonaisuus. Valtionapukelpoisuus myönnetään määrääjäksi.

Valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon keskuksen tehtävien ja toiminnan laatu ja laajuus. Avustettavan toiminnan on oltava yleishyödyllistä. Hyväksyttävänä menoina ei pidetä liiketoiminnasta tai muusta vastaavasta toiminnasta aiheutuvia menoja.

20 §

Valtionavustuksen myöntäminen nuorisokeskukselle

Opetus- ja kulttuuriministeriö hyväksyy nuorisokeskuksen valtionapukelpoisuuden.

Voimassa oleva laki

Valtionapukelpoisuuden hyväksymisen edellytyksenä on, että *nuorisokeskus* toteuttaa 2 §:ssä säädettyjä tavoitteita ja lähtökohtia ja että keskuksen pääasiallisena nuorisotyön ympärivuotisena tehtävänä on tarjota nuorille ohjattua seikkailu-, luonto-, ympäristö-, kulttuuri- tai leiritoimintaa. *Nuorisokeskuksen* nuorisotyön on edistettävä myös nuorten kansainvälistymistä ja kestävää kehitystä. Valtionapukelpoisuutta harkittaessa otetaan huomioon keskuksen taloudenhoito ja toiminnalliset edellytykset, toiminnan yhteiskunnallinen vaikuttavuus sekä nuorisokeskusten muodostama kokonaisuus.

Valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon keskuksen nuorisotyön tehtävät sekä toiminnan laatu ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Avustettavan toiminnan on oltava yleishyödyllistä. Hyväksyttävänä menoina ei pidetä liiketoiminnasta tai muusta vastaavasta toiminnasta aiheutuvia menoja. Mahdollinen ylijäämä on käytettävä nuorisotyön kehittämiseen sekä nuorisotyön käytössä olevien infrastruktuurien ylläpitoon ja kehittämiseen.

Ehdotus

Valtionapukelpoisuuden hyväksymisen edellytyksenä on, että keskus toteuttaa 2 §:ssä säädettyjä tavoitteita ja lähtökohtia ja että keskuksen pääasiallisena *tehtävänä on nuorisotyön keinoin tarjota nuorille ohjattua toimintaa ympärivuotisesti*. Keskuksen nuorisotyön on edistettävä myös nuorten kansainvälistymistä ja kestävää kehitystä. Valtionapukelpoisuutta harkittaessa otetaan huomioon keskuksen *talouden ja hallinnon* hoito ja toiminnalliset edellytykset, toiminnan *laatu, laajuus ja* vaikuttavuus sekä nuorisokeskusten muodostama kokonaisuus.

Valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon keskuksen nuorisotyön *laatu, laajuus ja nuorisokeskuksen toiminnan vaikuttavuus sekä keskuksen talouden ja hallinnon hoito*. Avustettavan toiminnan on oltava yleishyödyllistä. Hyväksyttävänä menoina ei pidetä liiketoiminnasta tai muusta vastaavasta toiminnasta aiheutuvia menoja. Mahdollinen ylijäämä on käytettävä nuorisotyön kehittämiseen sekä nuorisotyön käytössä olevien infrastruktuurien ylläpitoon ja kehittämiseen.

*21 a §****Valtionavustuksen myöntäminen nuorten harrastustoimintaan***

Valtion talousarvioon voidaan ottaa vuosittain määräraha myönnettäväksi 12 a §:ssä tarkoitettuun nuorten harrastustoimintaan.

Valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon järjestettävän harrastustoiminnan laatu ja laajuus, suunnitellun toiminnan ja talousarvion toteuttamiskelpoisuus sekä se, miten kunta toteuttaa 12 a §:n 3 momentissa tarkoitettuja tehtäviä.

Tarkempia säännöksiä nuorten harrastustoiminnan valtionavustuksen saamisen edellytyksistä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

23 §

23 §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

*Valtionapukelpoisuuden peruuttaminen**Valtionapukelpoisuuden peruuttaminen*

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi peruuttaa valtakunnallisen nuorisotalon osaamiskeskuksen, 20 §:ssä tarkoitetun nuorisokeskuksen ja 21 §:ssä tarkoitetun nuorten työpajan valtionapukelpoisuuden, jos ne eivät enää täytä tässä laissa tai tämän lain nojalla säädettyjä valtionapukelpoisuuden edellytyksiä.

Ministeriö voi peruuttaa valtakunnallisen nuorisotalon järjestön valtionapukelpoisuuden, jos järjestön toiminta ei yhtäjaksoisesti kahtena vuonna täytä tässä laissa tai tämän lain nojalla säädettyjä valtionapukelpoisuuden edellytyksiä.

24 §

Nuorten osallistuminen, vaikuttaminen ja kuuleminen

Nuorten mahdollisuudesta osallistua ja vaikuttaa nuorisovaltuustossa tai vastaavassa nuorten vaikuttajaryhmässä säädetään kuntalain (410/2015) 26 §:ssä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi peruuttaa 17 §:ssä tarkoitetun valtakunnallisen nuorisotalon järjestön, 19 §:ssä tarkoitetun valtakunnallisen nuorisotalon osaamiskeskuksen, 20 §:ssä tarkoitetun nuorisokeskuksen tai 21 §:ssä tarkoitetun nuorten työpajan valtionapukelpoisuuden, jos se ei enää täytä tässä laissa säädettyjä valtionapukelpoisuuden edellytyksiä.

24 §

Nuorten osallistuminen, vaikuttaminen ja kuuleminen

Nuorten mahdollisuudesta osallistua ja vaikuttaa nuorisovaltuustossa tai vastaavassa nuorten vaikuttajaryhmässä säädetään kuntalain (410/2015) 26 §:ssä sekä hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) 32 §:ssä.

27 §

Muutoksenhaku

Opetus- ja kulttuuriministeriön päätökseen saa vaatia oikaisua siten kuin hallintolaisissa (434/2003) säädetään.

Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Hallinto-oikeuden päätökseen 23 §:ssä tarkoitettussa valtioapukelpoisuuden peruuttamista koskevassa asiassa saa hakea muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallinto-oikeuden muuhun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla

27 §

Muutoksenhaku

Opetus- ja kulttuuriministeriön päätökseen saa vaatia oikaisua. *Oikaisusta säädetään hallintolaisissa (434/2003).*

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

Voimassa oleva laki

Ehdotus

vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lain 12 a ja 21 a §:ää sovelletaan ensimmäisen kerran lukuvuonna 2023—2024 järjestettävään nuorten harrastustoimintaan ja sen toteuttamiseen tarkoitetun valtionavustuksen myöntämiseen.

Valtakunnallisten nuorisotalien järjestöjen sekä nuorisokeskusten valtionavustus vuodelle 2023 myönnetään tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti.

Opetus- ja kulttuuriministeriö arvioi viimeistään 1 päivänä heinäkuuta 2023 tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten nojalla avustusta saaneiden valtakunnallisten nuorisotalien järjestöjen ja nuorisokeskusten valtionapukelpoisuuden ilman erillistä hakemusta.

Ennen tämän lain voimaantuloa hyväksytyjen valtionapukelpoisten valtakunnallisten nuorisotalien osaamiskeskusten tehtäviin, valtionapukelpoisuuden edellytyksiin sekä valtionavustuksen myöntämiseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.